HART VAN DE STAD KRANT

Vereniging voor de Pieters- en Academiewijk en Levendaal-West

IN DIT NUMMER O.M.: *Doelencomplex, inloopavond sluipverkeer, In gesprek met… Jacques van Alphen (dieren in de wijk), Monique Roscher (ELO) en Marit Geluk (filmmaker), Ondernemen: Comtesse, PStheater – Nestelaar, Het Singelpark.*

Brandweerkorps naast de brandslangendroogtoren in 1965, collectie Koert van der Velde

BRANDSLANGENDROOGTOREN

LANGEBRUG

De kogel is door de kerk. Studentenhuisvesting Duwo, projectmanager Alice Clijncke en architect Jelle Verheijen, de initiatiefnemers, zijn het eens geworden over de herbestemming van de Brandslangendroogtoren aan de Langebrug. De toren krijgt een nieuwe bestemming en er omheen komt een stadstuin. Een deel van het terrein wordt toegevoegd aan de Plaatsteeg, die hierdoor plaatselijk verbreed wordt. De plint van de toren wordt voorzien van oplopende bakken met beplanting. Ze sluiten aan bij het initiatief van een bijenlint door de stad met kruiden en kleurige moerplanten, zoals lavendel, kattenkruid of vrouwenmantel. Langs de tuinmuur zouden we leilinden willen hebben en het dak wordt met sedum beplant. Het terrein wordt half verhard zodat het regenwater in de grond kan wegzakken. We onderzoeken de mogelijkheid voor het plaatsen van nestkasten voor zwaluwen hoog in de toren. De tuin wordt geen echt verblijfsgebied, mogelijk komen er een paar zitjes aan de Plaatsteeg, maar je kan wel om de toren heen lopen en bijvoorbeeld het oude kerkraam bekijken. De toren met de aanbouw wordt verbouwd tot werkstudio voor kleine ondernemingen van zzp-ers. Het architectenbureau trekt erin en het bedrijf van Alice Clijncke. Horeca komt er niet, het wordt ook geen ontmoetingsruimte voor studenten. Maar een echte, mooie, groene toevoeging aan onze wijk is het wel. In verband met de bouw van de studentenappartementen zal de verbouwing pas begin 2017 van start gaan. De voortgang is te volgen op www.debrandmeester.nl.

Nummer 145
december 2015
oplage 2700
Redactie Clariet Boeye, Marjolijn Pouw, Charlotte Boschma, Carla van der Poel

Inlevering van de stukken voor de volgende krant vóór 17 maart 2016 bij de redactie: info@pieterswijk.nl of Hart van de Stadkrant, Postbus 11016, 2301 EA Leiden o.v.v. Hart van de Stad

www.pieterswijk.nl

(Bewoners)initiatief

door Marjolijn Pouw

Singelpark

Op 14 oktober was het zo ver. In een goed bezochte bijeenkomst presenteerde de gemeente de bewoners die aan de route wonen de plannen voor het Singelpark. De route door onze wijk is Jan van Houtkade, Boisotkade, Kaiserstraat, 5e Binnenvestgracht, Rapenburg, Doelensteeg, Doelencomplex en dan weer terug naar de Singel bij het Rembrandtpark. Ontwerpbureau KesselsKramer liet de door hen ontworpen markering, wegwijzers en informatieborden zie. Het gaat om poortjes, borden met informatie over de historie of bijzondere bomen en planten, icoontjes voor kunst op de route, geveltuinen, beestjes en noem maar wat.

Het zag er allemaal prachtig en vrolijk uit, maar ook als te veel van het goede. Voor alles wat je op je weg maar tegen zou kunnen komen leek een icoontje of andere aanwijzing te zijn ontworpen. Bewoners spraken de vrees uit dat het park achter al deze weelde niet meer op zou vallen. Een andere zorg die naar voren kwam is dat er bij de gemeente nauwelijks nog kennis aanwezig lijkt te zijn van oorspronkelijke inheemse planten en bomen, laat staan van de diersoorten die ervan afhankelijk zijn. Steeds vaker kiest de gemeente bij de vervanging van oude Europese boomsoorten zoals wilgen, elzen, linden, iepen, of paardekastanjes voor vleugelnoten, Japanse tempelbomen of valse christusdoorns. Ondergroei van meidoorn, vlieren, fluitekruid, riet, lissen, smeerwortel of boterbloemen wordt weggevaagd met alle erin huizende beesten en insectensoorten. Voor de vogels, die het toch al moeilijk hebben vanwege de trend om tuinen te betegelen in plaats van beplanten wordt het steeds moeilijker om aan voedsel te komen, omdat er op exotische bomen vrijwel geen insecten leven.. Wat hou je straks nog over? Rinny Kooi, die begin 2015 tot curator Singelpark werd benoemd, wil de komende jaren honderden bomen in het park laten planten. Zij deelde de zorg, er is dus nog hoop.

Intussen heeft de Singelpark organisatie als markering van het toekomstige park lichtbakens in het water laten plaatsen. Ze zijn gemaakt door kunstenaars, buurtbewoners en het theaterplatform Fields of Wonder. Ze blijven tot 27 december staan.

Meer weten over het Singelpark? Je aanmelden als vrijwilliger? www.leiden.nl/singelpark. Meer Informatie over de lichtbakens? www.fieldsofwonder.nl •

Lichtbaken in het Plantsoen, foto afkomstig van het persbericht Singelpark

(Oud)bewoners vertellen

PETER VAN ZONNEVELD – HET BONAVENTURA LYCEUM

Waren er ook meisjes op school?

Ja, maar niet veel. Op zeshonderd jongens nooit meer dan enkele tientallen. Ze hadden een eigen kantine en werden door de paters streng bewaakt. Het spreekt vanzelf dat ze veel aandacht kregen, ook op klassenavonden en op het schoolbal. Er was een artistiek aangelegde pater Raymond, in de wandeling 'Blub' geheten, die toneelvoorstellingen verzorgde in de schouwburg. Hij schreef die stukken meestal zelf. Daarbij traden altijd meisjes van school op.

Margie Bal (2e van rechts) met schoolvriendinnen in 1963, website Hans van Ulden

Aan wie denk je nog wel eens terug?

In mijn klas zaten soms ook een paar meisjes. Met enkele van hen was ik goed bevriend. We maakten samen huiswerk, verder ging dat niet. Maar er was er één die een belangrijke rol in mijn leven heeft gespeeld. Een Indisch meisje uit Voorschoten, Margie Bal. Ze werd later bekend als de zangeres Margie Ball. Onze relatie, als je dat zo mag noemen, begon in het voorjaar van 1963. We waren allebei veertien. Ze was mijn eerste liefde.

Hoe ging dat?
Ik weet het niet meer precies, maar zij nam het initiatief. Na school voerden we eindeloze gesprekken op een bankje in de Leidse Hout. Ik werd smoorverliefd en schreef mijn hele agenda vol met haar naam. Al spoedig kwam ik bij haar thuis. Ik had op de lagere school ook wel Indische vriendinnetjes gehad, maar daar herinner ik me weinig van. Dit was eigenlijk mijn eerste kennismaking met een gastvrij Indisch milieu. Ik werd er hartelijk ontvangen. Margie had een lieve moeder en een zwijgzame vader. De eerste keer dat ik daar kwam, haalde ik haar op om naar de West Side Story te gaan. Die draaide toen in Trianon op de Breestraat. Dat moet ongeveer in mei 1963 zijn geweest. De film maakte diepe indruk op ons. Ze zat rechts van mij, en toen het afgelopen was, huilde ze. Haar tranen vielen op mijn rechterschouder. Daarna gingen we naar Voorschoten, kip eten bij haar thuis. Haar vader fascineerde mij.

West Side Story (1961, Natalie Wood en Richard Beymer, afbeelding Internet

Waarom?
Hij was piloot, en had in de slag om Singapore in 1942 met een Brewster Buffalo tegen de Japanners gevochten. In de tijd dat ik daar aan huis kwam, was hij gestationeerd op Ypenburg. Hij vloog toen in een Fokker F27 Friendship. Ik raakte bevriend met Margie's broer Leendert (die nu Lenn heet). Samen met hem en Jimmy Gottschalk – ook een Indische jongen, die ik van school kende, ging ik naar de Pan van Persijn. Daar vertelden ze wat hun vaders in de oorlog hadden meegemaakt. De Japanse kampen, de martelingen als je werd vastgebonden op een snelgroeiend bamboeveld, de honger. Jimmy's vader was in 1958 verongelukt met een vliegboot van de Marine Luchtvaartdienst – bij Biak. Ik kon me die ramp herinneren, want toevallig had ik dat bericht als negenjarig jongetje uit de krant geknipt. En toen ik vele jaren later, in 1993, in een Fokker Friendship de Baliemvallei op Nieuw-Guinea binnenvloog, moest ik weer aan Margie's vader denken.

Hoe lang heeft die relatie met haar geduurd?
Een paar maanden, denk ik. Ik herinner me dat we bij het witte hek bij de zilverfabriek van Van Kempen en Begeer, aan het begin van Voorschoten, afscheid stonden te nemen. Aan haar linkerpols droeg ze een armband met een naamplaatje. Daar stond 'Peter' op. Ze zei dat ze dat speciaal voor mij had laten maken, maar dat geloofde ik niet. Zo'n bandje kreeg je meestal van de geliefde zelf. Kort daarna kwam er een einde aan onze verkering. Het kan toeval zijn, maar vijf jaar later is ze met een Peter getrouwd. Achteraf denk ik, dat ik gewoon te jong voor haar was.

Hoe ging het verder?
Margie was heel populair op school. Ze trad op in toneelstukken van pater Raymond, zoals Het masker van de farao, uit 1964. Op schoolavonden zong ze en speelde ze gitaar. In 1965 verscheen haar eerste single, Goodbye to love. Dat was meteen een groot succes. Het bereikte de vijftiende plaats op de hitparade. Haar manager was mijn leraar Nederlands, Theo Joosten, op wie ik zeer gesteld was. Ze werd afgebeeld op de cover van Televizier uit 1966. Dat omslag heb ik altijd bewaard. Die loopbaan als zangeres heeft niet zo lang geduurd. Nadat ze gescheiden was van haar man, is ze met een nieuwe liefde naar de Verenigde Staten vertrokken. Soms kwam ze nog wel in Nederland. Zo trad ze met Sandra Reemer op in de Late Late Lien Show. Daar zijn filmpjes van op YouTube.

Margie Ball op het omslag van Televizier, 30 april 1966

Heb je haar ooit nog teruggezien?
Eén keer. Eind jaren tachtig, op de Pasar Malam in Den Haag. Ik zag haar in de verte voorbijkomen, geheel alleen, gekleed in een bruine regenjas. Omdat ik met iemand anders aan het eten was, kon ik haar niet snel genoeg bereiken, en verloor ik haar uit het oog. Ik heb haar dus toen niet kunnen spreken. Zo'n tien jaar geleden zat ik in een vergadering met iemand uit Voorschoten. Ik vroeg of ze iets wist over Margie Bal. Dat zou ze navragen. De volgende bijeenkomst riep ze vanaf de andere kant van de tafel: 'Je wilde toch weten hoe het met Margie Bal ging? Nou, die is dood, hoor!' Dat was een enorme schok. Ze bleek in 1999 in Hollywood, Florida, te zijn overleden, pas 51 jaar oud.

Wat denk je nu?
Soms luister ik naar haar liedjes op YouTube. Dat ontroert me. In 1990 heb ik een novelle gepubliceerd, Het geheim van de Leidse Hortus. Het eerste stuk daarvan gaat over haar. Daar is nog een televisiebewerking van gemaakt, waarin Willem Nijholt het verhaal vertelt en ook een Indisch meisje optreedt. Een paar jaar geleden heb ik een gedicht geschreven, waarin ik alles probeerde samen te vatten:

Goodbye to love
In memoriam Margie Bal (1948-1999)

Ze was zijn eerste liefde en ze leeft niet meer.
Een Indisch meisje. Hij kende haar van school.
Dat jaar schreef hij de naam van zijn idool
in z'n agenda, meer dan duizend keer.

Ze gingen naar de West Side Story samen.
Onmogelijke liefde, met een triest besluit.
Ze waren aangedaan. Zij brak in tranen uit,
waardoor ze inniger naar buiten kwamen.

Ze waren veertien toen ze hem verliet.
Meisjes van die leeftijd zijn vaak ouder.
Hij was te jong, maar dat begreep hij niet.
Lang voelt hij nog haar snikken op z'n schouder.

Ik heb je éénmaal in de verte teruggezien.
Een schim in regenjas, verdrietig en alleen,
die op de Pasar in de menigte verdween.
Dat beeld verlaat me niet sindsdien. •

Historie

DE KUNSTCOLLECTIE VAN RAPENBURG 6

door Leendert Couprie

Rapenburg 6
Wie enkele generaties geleden in Leiden 's avonds een goedkope, snel opgediende maaltijd wilde verorberen, kon op Rapenburg 6 in het Prytaneum terecht. Niemand kon je vertellen wat die naam precies betekende, ook niet wie of wat er schuil ging achter de aanduiding Stichting Pro Civitate, die deze universitaire mensa runde.
Het was er morsig en rumoerig, en de zware etenswalm moet de studenten van toen onmiskenbaar aan een gaarkeuken hebben doen denken. Er was een vergelijkbaar soort eethuis, maar minder massaal, op het Gerecht. Iets vrijzinnig protestants, met als je het mij vraagt smakelijker maaltijden, maar dan moest je de geitenwollen sokkensfeer die er hing wel voor lief nemen. Ook die eetgelegenheid is, net als het Prytaneum, al lang ter ziele.

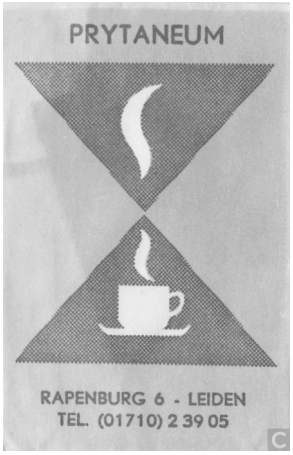

Prytaneum suikerzakje, gevonden op Internet

Lakenindustrieel in ruste Allard de la Court
Het zijn wat nostalgische herinneringen, die ik de lezer niet wil onthouden voordat we Rapenburg 6 binnengaan, op zoek naar wat daar halverwege de 18e eeuw te zien was. Heel wat anders namelijk. En zoveel zelfs dat het ondoenlijk is om het allemaal even zorgvuldig te beschrijven. Daarom houden we het maar bij de twee benedenzalen, links van de voordeur. Een van die zalen kijkt op het Rapenburg uit en meet zo'n zes bij tien meter. De achterzaal is ongeveer vierkant en heeft een omvang van rond de zeven bij zeven meter. In totaal hingen daar ooit 150 schilderijen. We weten dat precies. Ze vormden een klein deel van de collectie van de toenmalige eigenaar van het pand, de lakenindustrieel-in-ruste Allard de la Court. Hij was een zoon, en wat een deel van de schilderijen betreft, de erfgenaam van de bekende Pieter de la Court, die schuin aan de overkant op Rapenburg 65 had gewoond. Allard was getrouwd met een kunstzinnige patriciersdochter uit Amsterdam, Catharina de Backer. De toevoeging 'in-ruste', wijst erop dat Allards inkomsten uit de lakenhandel van zodanige aard en omvang waren dat hij rond 1742, op zijn 54e, kon gaan rentenieren om zich geheel en al aan zijn kunst-, rariteiten- en boekenverzameling te wijden.

Allard de la Court in 1705 door Willem van Mieris, afbeelding Internet

Inventarislijsten

In december 1949 heeft hij elf inventarissen gemaakt van al zijn bezittingen: schilderijen, sculpturen, rariteiten--zoals men toen een collectie van stenen, schelpen en andere wonderen van de natuur noemde--maar ook porselein, mathematische instrumenten, gouden en zilveren voorwerpen, wapens, glazen, meubelen en textiel, en huishoudelijke goederen. Merkwaardig is dat hij zijn kleding en die van zijn vrouw, bijna altijd een vaste post in oude boedelbeschrijvingen, oversloeg. Maar de eindeloze lijsten van de dingen die hij wel beschreef zijn bewaard gebleven in het Gemeentearchief.

Het is verleidelijk om de opsommingen te bekijken en bijvoorbeeld te zien wat voor (vuur)wapens een rijke koopman uit de 18e eeuw in huis had ("1 roer dat men aff kan schroeven om in de sack te doen; 1 Indiaanse buysnyder met silver ingelijdt ") maar laten we dat maar niet doen. We kwamen immers voor de schilderijen.

Overvol

Iemand die aan de rust en de overzichtelijkheid van een hedendaags museum gewend is zou niet weten wat hem overkwam bij het binnentreden van die twee zalen—de kern van Allards collectie trouwens. Want niet alleen waren de wanden overdekt met schilderijen in een grote variëteit van maten, er stond, hing en lag ook van allerlei: boekenkasten met beeldhouwerkjes, meubilair, lichtkronen en wandkandelaars, Perzische vloerkleden en snuisterijen zoals we dat nog wel kennen van interieurfoto's uit het eind van de vorige eeuw.

Het zal in de 18e eeuw strakker en formeler zijn geweest en je kon geüniformeerde en bepruikte 'livreiers' door de gangen zien lopen, het huispersoneel van de La Courts, maar vol was het er ongetwijfeld ook. Druk en veel en op het eerste gezicht onoverzichtelijk. Het hele huis hing trouwens van onder tot boven vol met schilderijen. En er waren een paar kamers met pronkmeubilair. Als je van zo'n fraai gedecoreerde kast de deuren open deed, dan bleken de planken volgestapeld met porselein en glaswerk. Wie de inventaris doorneemt krijgt sterk de indruk dat De la Court door de jaren heen precies had bijgehouden wat hij voor al deze snuisterijen had betaald, want hij noteerde dat in zijn lijsten bij vrijwel elk nummer, met daarnaast een lagere taxatiewaarde.

Categorie A

Terug naar de schilderijenzalen. Hier hing het fraaiste gedeelte van De la Courts collectie, 'Categorie A', om zijn eigen aanduiding te gebruiken. Hij was er uitermate trots op en doordrongen van het belang. Het was in die tijd een van de grootste collecties, zo niet de grootste van Nederland. Bovendien, de koopman die hij in hart en nieren was gebleven, ondanks het feit dat hij daarin niet meer hoefde praktiseren, bracht hem er toe bij al die fraaie stukken iets op te schrijven over de geldswaarde, die ze vertegenwoordigden. Herhaaldelijk komt in die opmerkingen naar voren dat er potentiële kopers bij hem geweest waren, die goede sommen gelds hadden geboden voor de stukken. Maar misschien omdat er veel erfstukken bij waren uit de schilderijencollectie van zijn vader zaliger had hij zich niet tot verkoop laten verleiden. Hij wilde kennelijk de collectie in stand houden, en naar eigen smaak en inzicht op peil brengen.

De verzamelaar aan het woord

We zullen Allard, nu we wat beter kunnen inschatten wat hem als verzamelaar bewoog, zelf eens aan het woord laten over wat wel het bekendste schilderij uit zijn collectie is geworden: een Paradijsvoorstelling, geschilderd door niemand minder dan Rubens, gesecondeerd door Jan Brueghel de Oude:

"Het soo zeerberoemde paradijs extra capitaal konstig geschilderd door 2 beroemde meesters als de figuuren van Adam en Eva met 1 bruyn paart van Petrus Paulus Rubbens, 't verdere van lanschap beesten etc. en 't verdere alles door den beroemde Fluweele Brueghel, sijnde ontallike gediertes daarin, op een paneel van 1 stuk, extra gereputeerd soo binnen als buytenslands. De heer Witterd van der Aa, van wien mijn vaader onder meer andere dit stuk van hem gekofft heefft in 1 koop heefft gesegt dat de schilder Carel van de Moor voor de keurvorst van Beyeren voor dit stuk aan hem gebooden hadde 1000 dubbele gouden ducaaten 't welk dito De Moor mij gezegd heefft in presentie van de heer Mieris 1 Fransman genaamd Collijn die commissie hadde van de marquis Dargenson mij voor geboden met 't stukje no 3 datt hier volgt 1000 goude Engelse ginnies off *f* 11550. Volgens de calcula die mijn vader maakte alsook die in 1 koop met nog 4 andere stukken 't koffte hem *f* 5000, dog ik stelle op *f* 4500."

In deze trant gaat het door, al die 150 schilderijen langs: van geen kunst- en curiositeitencollectie uit vroeger eeuwen is ons zoveel bekend, als juist van dit unieke Leidse bezit, met 'kapitale' stukken van schilders als Jacob Jordaens, Anton van Dijck, Jan Steen, Meindert Hobbema, Philip Wouermans en velen meer. Het is dan ook eigenlijk bijzonder jammer dat er na Allard de la Court niet nogmaals van overerving aan een directe nakomeling, zoon of dochter, sprake kon zijn. Een dochter, Sara, was in 1736 al overleden op 23-jarige leeftijd, en de enige zoon Pieter, die met zijn gezin op Rapenburg 16 woonde, was weliswaar gepromoveerd in de rechten, en zat in het Leidse stadsbestuur, maar naarmate hij ouder werd bleek dat hij geestelijk instabiel was.

Catharina de Backer in 1713,geportretteerd door Arnold Boonen (1669 - 1729)) afbeelding Internet

Allard stierf in 1755, op 67-jarige leeftijd. Zijn weduwe, Catharina de Backer, leefde nog tot 1766, de collectie van haar overleden echtgenoot beherend. Na haar overlijden moest er tot veiling worden overgegaan, en zo raakte, na een gestage groei van een jaar of vijftig—eerst op Rapenburg 65, daarna op Rapenburg 6—de collectie De la Court geheel en al op drift. Het Paradijs van het schildersduo Rubens & Brueghel ging voor de prachtige som van *f* 7350 (iets in de buurt van € 5 miljoen) naar Den Haag, aangekocht voor de collectie van de Stadhouder. Het hangt nu in het Mauritshuis. •

EET- DRINK- EN KUNSTLOKAAL

ANY TIME IS COFFEE TIME

VOORAF EN TOE.NL

071 5126633 / www.voorafentoe.nl

In gesprek met

FILMMAKER MARIT GELUK *door Clariet Boeye*

Soms kom je via een omweg op het spoor van iemand die praktisch naast je blijkt te wonen. Zo kwam ik terecht bij Marit Geluk: in Museum De Lakenhal bevond zich op dezelfde zaal als het grote drieluik van Lucas van Leyden ook het drieluik De Kruisiging (ca. 1517) van Cornelis Engebrechtsz., zijn leermeester. Op dit moment hangt het er niet; het wordt gerestaureerd. Dat proces wordt in een aantal afleveringen op film vastgelegd door Marit Geluk. Haar naam kende ik al in een ander verband: zij heeft samengewerkt met de stedenbouwkundige Dirk Frieling, de man die Almere letterlijk op het land en op de kaart heeft gezet. Een verrassing dat zij nu onder meer voor Museum De Lakenhal werkt, als documentairemaker. Zij blijkt vlakbij op het Pieterskerkhof te wonen. Een mooie aanleiding om een afspraak met haar te maken.

Marit Geluk aan het werk, foto Rimke Lammerink

Camera-journalist

Marit Geluk vertelt dat zij in 2014 de opleiding tot camera-journalist heeft afgerond. Ze legt uit dat een camera-journalist helemaal zelfstandig werkt en verantwoordelijk is voor alle facetten van het maken van een documentaire. Je filmt niet alleen je eigen materiaal, je zorgt ook voor het geluid, je interviewt, je doet zelf de montage. Het voordeel van alleen werken is dat je alles in eigen hand hebt. Het is fijn om alleen ergens te komen, en niet de ruimte te vullen met een hele crew. Je bent in je eentje veel minder intimiderend. Haar ervaring met grafische vormgeving komt ook goed van pas. Monteren is een heel werk. Om acht uur filmmateriaal in te korten tot bijvoorbeeld 5 minuten vergt veel tijd. Om overzicht te krijgen schrijft ze soms alle gesprekken helemaal uit en sorteert de uitspraken op verschillende kleuren papier. Marit zoekt zelf de muziek uit bij haar films. Ze vertelt dat dat nauw luistert: muziek kan de boodschap erg beïnvloeden en mag daarom geen overmatige plaats innemen. Niet alleen de keuze ervan kan heel tijdrovend zijn, je moet er ook nog de rechten voor krijgen. Bij de montage is het spannend om je shot precies te laten wisselen op een bepaalde maatstreep. Ze maakt ook zelf muziek, ze speelt cello. Dat helpt.

Ommezwaai: hoe word je van stedenbouwkundig architect camera-journalist?

Marit Geluk vertelt dat zij na haar studie architectuur aan de TU Delft en na enkele banen in contact kwam met Dirk Frieling. Op grond van zijn ervaringen met Almere heeft Frieling het International New Town Institute (INTI) opgericht. Doel van het INTI was om wereldwijd kennis en ideeën te verspreiden en uit te wisselen over de bouw van nieuwe steden. In Europa verrezen in de jaren 70 overal nieuwe steden. Al gauw bleek dat het vooral slaapsteden werden met weinig diversiteit en werkgelegenheid. Daarom was zo'n denktank als INTI nodig en nuttig om daar verandering in te brengen. Marit was op de TU al gefascineerd geraakt door nieuwe steden: dat je utopisch kan

bedenken hoe een stad zou kunnen functioneren. Het instituut organiseert uitwisselingen, projecten en doet onderzoek. Marit reisde de hele wereld over. Het was een geweldige ervaring, maar op den duur miste ze het maken van iets. Al jaren had ze bedacht hoe leuk en spannend het zou zijn om films te maken. Nu nam ze die stap en koos voor de opleiding tot camerajournalist.

Bijzondere opdrachtgevers
Marit heeft intussen al ongeveer 100 films en filmpjes gemaakt. De opdrachtgevers komen uit verschillende sectoren: het bedrijfsleven, gemeentes, culturele instellingen, particulieren en dergelijke. De opdrachten brengen haar op allerlei heel uiteenlopende, bijzondere plekken. Zo kwam ze bijvoorbeeld voor het Residentie Orkest in Ittervoort, waar een van de grootste muziekinstrumenten fabrieken ter wereld staat. Daar worden niet alleen 4000 pauken per jaar gemaakt, maar ook andersoortige slagwerk als marimba's en koper- en houtblaasinstrumenten. Het geeft je ineens een idee hoeveel muziek er wereldwijd wordt gemaakt. Of ze moest 's nachts in een brandwerend pak met stofmasker op filmen in een afvalenergiecentrale voor een bedrijf dat vuurvaste bekleding maakt voor ovenketels. "Het volgende moment sta je je statief af te stoffen om Beatrix te filmen!"

Documentaires voor de Lakenhal
Eén van de opdrachtgevers uit het culturele segment is Museum De Lakenhal. Behalve de film over de restauratie van het drieluik van Cornelis Engebrechtsz. (door de Vrienden van Museum De Lakenhal gefinancierd) heeft Marit ook een documentaire gemaakt over Verwoest Huis Leiden. Aan de Lammermarkt zullen vier panden gesloopt worden voor de nieuwbouw van de Lakenhal. Als een laatste eerbewijs aan deze huisjes heeft Museum De Lakenhal de kunstenares Marjan Teeuwen uitgenodigd om vóór de uiteindelijke sloop in deze panden een installatie te maken, opgebouwd met het sloopmateriaal. Marit heeft gedurende vier maanden dit proces gefilmd. Het was voor haar ook als architect heel bijzonder en verrassend om te zien hoe je een ruimte kan transformeren. Marjan Teeuwen bleef tot het laatste moment maar veranderen, afbreken, weghalen en weer opbouwen. Verwoest Huis was van juli tot september voor publiek opengesteld. Nu worden de panden echt afgebroken. De tijdelijkheid van het project maakt er deel van uit. Niets blijft er van over, behalve een film en de foto's.
Marit maakte ook een film van het kunstwerk 'diner 70x7, Act XXXVIII', één van de kunstprojecten van de tentoonstelling Global Imaginations die afgelopen zomer te bezoeken was in de Meelfabriek, eveneens georganiseerd door Museum De Lakenhal. Het was een diner pensant: de gasten, scholieren en Leidenaars uit de meest uiteenlopende beroepen wisselden van gedachten over het belang van water, watervervuiling en zuivering, en dronken daarbij een glaasje gezuiverd water uit de Zijlsingel. De kunstenaars Lucy en Jorge Orta willen met hun werk de verbeelding prikkelen om op andere manieren met de omgeving, in dit geval met water uit de Zijlsingel, om te gaan.

De eigen woonomgeving
De Leidse binnenstad is een heerlijke plek om te wonen, vindt Marit. Alles is makkelijk met de fiets te bereiken. En Leiden ligt ideaal ten opzichte van Rotterdam, Den Haag en Amsterdam. Opmerkelijk vindt zij de transformatie van de stad, ooit ontstaan als plaats van handel, nu decor voor evenementen, festivals en bedrijfsuitjes. Natuurlijk horen de brallende studenten in dit decor thuis, maar het is even wennen om 50 volwassen mannen en vrouwen (bedrijfsuitje?) joelend voor je huis tikkertje te zien spelen.

Tenslotte
Op mijn vraag of Marit veel naar de film gaat antwoordt ze dat ze een voorkeur heeft voor documentaires. Zo gaat ze naar festivals als het Architectuur Film Festival in Rotterdam. Speelfilms zijn een totaal andere tak van sport. Maar ook naar documentaires kan ze niet meer onbevangen kijken, ze vraagt zich direct af hoe iets gemaakt is.

Ik had nog niet eerder gehoord over het beroep camera-journalist. Het heeft voor mij een bijzondere inhoud gekregen: Marit bedrijft een soort documentaire journalistiek die haaks staat op wat we in het dagelijkse nieuws zien. Haar films geven een veel genuanceerder beeld van onze samenleving, waarin ook kunst en cultuur een grote rol spelen en bieden een welkom tegenwicht tegen de eenzijdigheid van het zwart/wit denken.

Meer info: www.-maritgeluk.nl en Vereniging van Belangstellenden in De Lakenhal, vrienden@lakenhal.nl •

Ondernemen

door Carla van der Poel

COMTESSE, EEN BEGRIP IN LEIDEN

Voor tassen, reisartikelen, parapluis, handschoenen en kleine lederwaren bevindt zich in Leiden als sinds jaar en dag Comtesse aan de Breestraat. Bij binnenkomst ruikt het prettig en vertrouwd naar leer. Maar hoe lang bestaat deze winkel nou eigenlijk? “De winkel is hier gevestigd sinds 1938. Eerst een jaar rechts van de Stadsgehoorzaal en in 1939 verhuisde die naar Breestraat 118.” Aan het woord is Laurens Verspaandonk, samen met zijn vrouw Hermie, sinds 1975 eigenaar.

Tassenfamilie
In 1975 besloot een toen 62-jarige tante van Hermie haar winkel ineens van de hand te doen. Zij belde haar neef met de mededeling dat ze de zaak ‘met ingang van eergisteren’ te koop aanbood. Deze kon een tassenzaak in Leiden op dat moment er niet bij hebben– hij had al twee tassenzaken in Den Haag en Scheveningen - en speelde het aanbod door naar zijn dochter Hermie en

Laurens. Laurens was net gestopt met zijn studie en moest de militaire dienst in. Hermie is toen alvast gestart. Na vijf weken kreeg Laurens de gelegenheid om wegens economische redenen uit dienst te gaan om samen de winkel voort te zetten.
Hermie werkte al regelmatig bij haar ouders in Scheveningen en had wel eens eerder gespeeld met het idee van een eigen zaak. Ze was erfelijk belast, want ook diverse familieleden hadden tassenzaken. Maar om al op haar 21ste daarmee te beginnen?!

Ze werden gesteund met raad en daad door hun familie. De vorige eigenares, 'tantetje', mevrouw Cremer van Doorn, gaf advies, evenals de ouders. Middenstandsdiploma en vakdiploma waren uiteraard wel vereist. Dat deden ze in de avonduren erbij. Het was en is fijn om het samen te doen. Aanvankelijk was er alleen het pand naast de hoek, in 1982 konden ze het hoekpand erbij kopen.

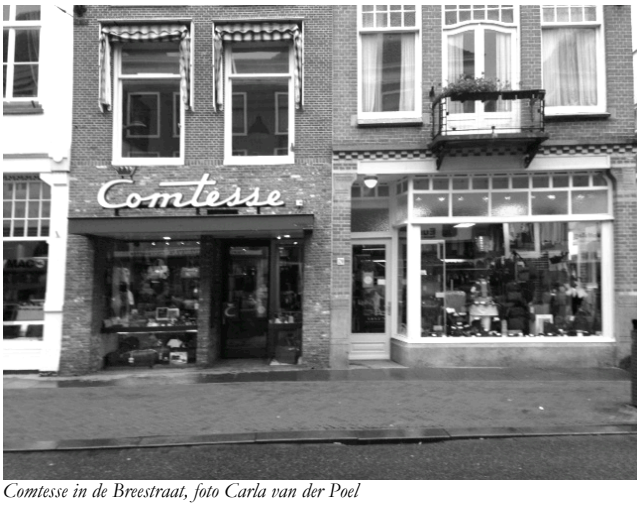

Comtesse in de Breestraat, foto Carla van der Poel

Deskundig in het Rijn-Gouwelijndossier
Laurens zelf komt niet uit een ondernemersgezin, maar zijn vader zat wel in de vakbeweging.
Was het toeval dat Laurens op de bres stond voor de Breestraat? Misschien niet helemaal. Hij had zich goed verdiept in de Rijn-Gouwelijn. Op zich was de ontwikkeling hiervan een provinciaal proces, maar het werd volgens Verspaandonk door de wethouder niet bepaald transparant geïntroduceerd. Aanvankelijk zou de Rijn-Gouwelijn erbij komen, gewoon naast de bussen. En als het niet uitkwam, moesten de stoepen maar smaller worden. Daar waren de winkeliers uiteraard niet gerust op!
De Kamer van Koophandel zocht in 2001 contact met de winkeliersvereniging en pas toen ging er gepraat worden. Er waren kansen voor de Rijn-Gouwelijn als die op een 'fatsoenlijke manier' ingepast kon worden. De voorzitter van de winkeliersvereniging in die tijd, Ton Elderhorst, vroeg Laurens of hij erbij wilde komen, omdat hij inmiddels goed in het dossier thuis was. Zo konden zij samen met het overlegcomité en de provincie zoeken naar een oplossing. De provincie nam Leiden heel serieus en wilde de betrokkenen goed informeren. Op initiatief van de provincie werden daartoe, samen met vertegenwoordigers uit de politiek, bezoeken gebracht aan onder meer Karlsruhe, Straatsburg en Heilbronn. En om meer draagvlak te krijgen, voerde men gesprekken met mensen ter plekke.

Verbeteringen Breestraat
De situatie nu, met de nieuw ingerichte Breestraat ervaart Verspaandonk als een heel goed begin. Zeker als binnen afzienbare tijd meer dan de helft van de bussen een andere route door Leiden gaat rijden. 'Het is een winkelstraat dus je moet er meer rust in brengen.' Het anarchistische pleintje aan de kop van de Breestraat bevalt hem zeer. Als verkeersdeelnemer moet je naar zijn zeggen de indruk krijgen dat je in een ander verblijfsklimaat komt en je realiseren dat het er hier rustiger aan toe gaat. Zonder duidelijke instructies over voorrangsregels, gaat het tot nog toe goed.

Winkelpuienproject
Comtesse heeft met succes aan het winkelpuienproject meegedaan. (Zie ook elders in dit nummer.) Onderhoud was toch al nodig. Aanvankelijk kwam het project niet echt van de grond. Toen ze er eenmaal aan begonnen, kwam het ene na het andere ornament tevoorschijn! De gemeente werd zelf nog enthousiaster en andere winkeliers raakten erdoor geïnspireerd. De samenwerking met de gemeente heeft Verspaandonk als fijn ervaren. Het uiterlijk telt uiteraard, maar mooi licht in de winkel is voor de ondernemer misschien wel van groter belang. Het resultaat is in de winkeliersvereniging onder de aandacht gebracht met verbeteringen aan andere winkelpuien tot gevolg.

Ornamenten in winkelpui Comtesse in de Breestraat, foto Carla van der Poel

Toekomst
Hoe ziet het echtpaar Verspaandonk de toekomst? 'Voorlopig gaan we nog even door, totdat we het niet meer leuk vinden." Hun kinderen zullen het niet overnemen; ze zien wel hoe het te zijner tijd gaat.
Vroeger had men veel verkoop in de bijous. Dat was enorm arbeidsintensief; er stonden zes dames op de loonlijst. Die gingen in een tijdsbestek van een jaar ineens allemaal weg.' Zij besloten de bijous eruit te doen en hebben de zaak verder gemoderniseerd. Dat loopt goed. Ze doen nu de winkel samen. Soms gaan ze wel eens een dag dicht, dat moet gewoon kunnen. Vroeger als ze dicht waren, dachten ze aan de winkel, nu genieten ze! •

Gratis waardebepaling van uw woning?
Bel 071-5162376 voor een afspraak

RE/MAX

RE/MAX Makelaarscentrum Leiden
Levendaal 73 -75
2311 JE te Leiden
Tel 071-5162376
www.remax.nl/leiden
www.remax.nl/christurk
christurk@remax.nl

(Bewoners)initiatief

HANDTEKENINGENACTIE WINKELIERS-VERENIGING DOEZASTRAAT *door Marjolijn Pouw*

De Regionale Retailvisie Leidse regio
In juli, vlak voor de zomervakantie, gaven de zes samenwerkende B&W Colleges van de regio Leiden de Regionale Retailvisie vrij voor inspraak. Daarin komt de vraag aan de orde waar en hoe we in 2025 in het Leidse winkelen, en wat dat betekent voor de winkelgebieden in de regio, waaronder natuurlijk ook de winkelgebieden van onze binnenstad vallen.
De visie is in samenspraak met de ondernemers opgesteld, maar niet alle ondernemers zijn er gelukkig mee. De winkeliers van de Herenstraat bijvoorbeeld hebben niet veel op met de gedachte om winkels uit de omringende wijken naar het centrum van Leiden te verplaatsen. Het zou tot gevolg hebben dat in de nabije toekomst winkelpanden uit de Herenstraat verdwijnen. Ze tekenden bezwaar aan en de winkeliersvereniging van de Doezastraat verklaarde zich solidair met hen. Ze steunden hen met een handtekeningenactie onder hun klanten. Wat zijn hun motieven? We vroegen het Geert Bik, voorzitter van de Winkeliersvereniging Doezastraat.

Voorzitter Geert Bik
'De gemeente wil dat ruimte van winkels die in het gebied rond de binnenstad worden opgeheven of vrijkomen geschikt gemaakt wordt voor bewoning. Dat kan door de bestemming van winkelpanden te veranderen zodra een winkelier ermee ophoudt. Het treft de Doezastraat niet direct, want wij vallen binnen het centrum, maar toen we hoorden wat er gaande was hebben we besloten om onze collega's uit de Herenstraat te steunen. We versterken elkaar al ruim een eeuw over en weer, onze klanten steken gemakkelijk de Koepoortsbrug over. We verwachten dat het verdwijnen van winkels uit de Herenstraat voor ons niet zonder effect zal blijven. Natuurlijk, dit is pas de inspraakronde en we weten niet hoe het zal uitpakken, maar regeren is vooruitzien en we kunnen beter in een vroeg stadium onze invloed laten gelden dan het over ons heen laten komen. In de plannen blijft de Doezastraat vooralsnog buiten schot en de gemeente zal het belang van bewoners in het oog moeten houden. Winkels die in de dagelijkse behoeften van de buurtbewoners voorzien, zoals bakkers, slagers, buurt supers, of fietsenmakers zullen vanwege de leefbaarheid hoogstwaarschijnlijk buiten schot blijven, maar je weet niet wat het effect van verplaatsing op de lange termijn is. Wordt de Herenstraat er als winkelstraat niet onaantrekkelijke door? Wat betekent dat voor ons? Kunnen kleinere, verhuisde winkels de kosten van de dure binnenstad dragen? Compenseert de gemeente dat? We moeten dus alert zijn. De Doezastraat wil graag de bloeiende winkelstraat van nu blijven. We gaan net als de winkeliers van de Herenstraat gezamenlijk onze identiteit bepalen, en inzetten op onze aantrekkingskracht.'

Begrip
'Aan de andere kant is het ook begrijpelijk dat de gemeente zich om het aanbod van winkels in de binnenstad bekommert. Er is de laatste jaren veel geïnvesteerd om het winkelgebied aantrekkelijk te maken en dat moet terugverdiend worden. Daar profiteren wij ook van. Maar we willen samen met de Herenstraat veel nauwer bij het beleid en de invulling betrokken worden. Wat gaat er gebeuren? Wat voor gevolgen heeft dat voor ons? Dat is de achtergrond van onze actie. Deze loopt heel goed, we hebben heel wat volle, ondertekende lijsten als steun voor ons stadpunt. Onze klanten voelen zich kennelijk nauw bij de kwestie betrokken. Trends zijn moeilijk te voorspellen, maar je kan zien dat er veel gaat veranderen. Daar moet je op inspelen. Dat doen wij hier al, via onze webwinkel. Voor andere winkels geldt dat ook. Een webwinkel trekt klanten naar je winkel die iets willen bekijken, of er meer over willen weten. Die informatie geven wij graag en dan komen de bestellingen vanzelf los.' •

De vernieuwde Koepoortsbrug bij de bouw in 1957, collectie Koert van der Velde

In gesprek met

MONIQUE ROSCHER *door Marjolijn Pouw*

Historische winkelpuien en kleuren

Monique Roscher heeft de leiding van het project Historische winkelpuien en kleuren, dat Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO) in 2009 is gestart. In onze binnenstad zijn veel oorspronkelijke winkelpuien bewaard gebleven, al kun je dat aan de buitenkant niet altijd zien. Vaak gaan ze schuil achter de gladde afdekplaten en verflagen die er later op zijn aangebracht om ze een modern aanzien te geven. Monique Roscher heeft kunstgeschiedenis gestudeerd in Leiden, en een brede kennis op kunsthistorisch gebied. Organiseren zit haar in het bloed.

Monique Roscher, foto Francien van Zaanen Durand

Van kunstgeschiedenis naar bouwgeschiedenis

'Ik ben afgestudeerd op het middeleeuwse handschrift', vertelt ze. 'Dat is niet direct gerelateerd aan bouwhistorische projecten, maar ik ben eigenlijk een generalist met plezier in organiseren en zo ben ik bij dit project beland. Na mijn afstuderen probeerde ik een baan te vinden in mijn vak, maar dat was in de jaren '80 bijna onmogelijk. Toen ben ik voor mezelf begonnen met het geven van cursussen kunstgeschiedenis en organiseren van kunsthistorische reizen. Dat leidde tot een eigen bureau, gericht op het bedrijfsleven. Dat deed ik samen met iemand anders. We organiseerden culturele programma's, reizen, of gaven cursussen, de teksten schreven we zelf. Vaak namen we Leiden in het programma op. Over onze stad is cultuur historisch veel te vertellen. Zo organiseerden we voor Amerikaanse relaties van een bank een uitje naar Keukenhof met een koffietafel in een bollenschuur vol oud gereedschap in Hillegom. Daar knoopten we een bezoek aan vast naar de Hortus, waar ooit de eerste Nederlandse tulpen bloeiden. Rembrandt kwam natuurlijk ook aan bod. Verder gaf ik lessen kunstgeschiedenis aan de School voor Jong Talent van het Haagse Conservatorium.'

Vrijwilliger bij Open Monumentendagen

'De organisatie van Open Monumentendag Leiden wilde me er graag als vrijwilliger bij hebben, en zo kwam ik daar terecht. Het is een ongelofelijk leuk gezelschap. We kregen alle kans om Leiden op de kaart te zetten, wat ons goed gelukt is. Na verloop van tijd kon ik van dit vrijwilligerswerk mijn baan maken, toen me de functie van coördinator Open Monumentendagen werd aangeboden bij afdeling Monumenten & Archeologie van de gemeente. Het was een mooie tijd, zeven jaar lang organiseerde ik met bekwame en enthousiaste vrijwilligers dat aantrekkelijke evenement waar duizenden mensen op af komen. Toen ik bij de gemeente de leiding kon krijgen van het winkelpuien en kleurenproject heb ik die kans met beide handen aangegrepen. Met pijn in het hart, want het viel me niet mee om de groep vrijwilligers te verlaten. Maar ik was aan wat anders toe. Ik heb groot vertrouwen in mijn opvolger. Mijn werk nu vind ik ook een genoegen. ELO, de organisatie die ontstaan is uit de fusie van de gemeentelijke afdeling Monumenten en Archeologie en het Regionaal Archief Leiden en omstreken, is een inspirerende groep. De kruisbestuiving tussen verwante vakgebieden heeft grote meerwaarde.'

De Breestraat in de loop der tijd

De opkomst van het winkelen in de 19e en 20e eeuw heeft het aanzicht van binnensteden nogal veranderd. Er zijn panden gesloopt, waarvoor nieuwe, vaak mooie panden in de plaats zijn gekomen, en er zijn panden aangepast. Neem de Breestraat. Dat was in de 18e eeuw een chique woonstraat. In de 19e eeuw veranderde hij in een dure winkelstraat. Steeds meer woonhuizen werden tot winkel omgebouwd. Op de begane grond kwamen een winkelpui met een etalage en nieuwe ingang. Bij veel panden zie je dat het boven de winkelpui gelegen woongedeelte veel ouder is dan de pui eronder. Er kwamen ook volledig nieuwe winkelwoonhuizen bij, zoals het mooie Jugenstilpand op Breestraat 90 waar juwelier Rob van Gerner in zit. Het pand is onlangs in oude glorie hersteld. Of nieuwe panden waarbij hele verdiepingen als verkoopruimte werden ingericht. Dat gaf een flinke schaalvergroting. Een mooi voorbeeld daarvan is het pand Breestsraat 146, van de vroegere meubelzaak Hasselman en Pander. Het dateert uit 1907 en is door Jesse en Fontein ontworpen. Het was een van de eerste Leidse winkelpanden met elektriciteit. (In 1907 ging ook de gasfabriek aan de Langegracht open.) Het feit dat er elektriciteit was, de enorme ruiten en de inrichting werden destijds zeer lovend besproken in de kranten. Latere verbouwingen hebben het uiterlijk van het pand wel aangetast, maar het blijft indrukwekkend. De stalen constructie van de gevel, met zijn golvende lijnen waartussen glas, lijkt overigens op die van het Brusselse warenhuis l'Innovation, dat door de beroemde architect Victor Horta is ontworpen.'

Gevel hoek Maarsmansteeg | Breestraat voor de restauratie, fotocollectie ELO

Gevel hoek Maarsmansteeg | Breestraat na de restauratie, fotocollectie ELO

Mooie vondsten

'Schuin aan de overkant op Breestraat 159 wordt nu een mooie Art Deco winkelpui opgeknapt. Hij is met diepblauwe geglazuurde tegels versierd, waarvan een aantal ontbreekt. Restaurator Henk Nijenhuis kreeg de opdracht om ze vanwege het herstel van de pui na te maken, maar het bleek bijzonder lastig om precies hetzelfde glazuur te krijgen. Samen met een gespecialiseerd bedrijf in Engeland lukte dat redelijk. Een eindje verderop, aan de Korevaarstraat, wordt de pui van nummer 6 hersteld, de schoenmakerszaak. Hij maakt deel uit van een blok van drie winkelwoonhuizen dat in de jaren '20 van de vorige eeuw ontworpen is door het Leidse architectenbureau Van der Laan. Achter de in latere jaren aangebrachte platen op de gevel bleken de oorspronkelijke glas-in-lood bovenlichten bijna helemaal intact. En bij het afkrabben van de dikke lagen verf op de kozijnen kwam het oorspronkelijk blank gelakte hardhout tevoorschijn. Dat zijn mooie vondsten. Het gebeurde ook bij de restauratie van een van de puien van Comtesse, Breestraat 120. Gelukkig is op oude foto's en bouwtekeningen nog vaak te zien hoe de puien er voor hun 'opknapbeurt' uitzagen. Zo kunnen ze in oude glorie worden hersteld.

Gesubsidieerd opknappen

'De gemeente heeft voor het opknappen van winkelpuien de Subsidieregeling Historisch Stadsbeeld ingesteld. Economisch is het van groot belang Leiden aantrekkelijk te houden voor bezoekers en bewoners. De historische binnenstad is een toeristische trekpleister, en het gaat erom het zogeheten unique selling point te versterken. Herstel van deze mooie, historische puien levert daar een stevige bijdrage aan. Maar we willen geen museum van de stad maken. Er moet ook ruimte blijven voor eigentijdse kwaliteit. De subsidieregeling helpt eigenaren om hun pand op te knappen. Ze kunnen in de regeling van 2016 onder voorwaarden hun investering tot een maximum van € 15.000,-- vergoed krijgen, of 50 % van de kosten als men daaronder blijft. De aanbesteding en de plannen moeten door ons wel van tevoren zijn goedgekeurd en er moet een omgevingsvergunning verleend zijn. Het project is zo succesvol dat de subsidie steeds halverwege het jaar op was. De gemeente heeft nu een eenmalige injectie gegeven van een half miljoen, die de komende drie jaar besteed kan worden.'

Kleuren

'De Subsidieregering Historisch Stadsbeeld is ook van toepassing op herstel van oude, blauwe stoepen en kleuren. Uit onderzoek blijkt dat de kleuren die je nu vaak op oude gevels ziet--donkergroen en gebroken wit of crème--niet historisch zijn. De binnenstad was vroeger veel kleuriger. Als de eigenaar in aanmerking wil komen voor subsidie, dan kan hij een kleurenonderzoek laten doen door een specialist. Die zoekt in archieven naar beeldmateriaal of bekijkt of er nog oude kleurlagen aanwezig zijn op ramen, kozijnen, of gevellijsten. Het terugbrengen van de oude kleuren maakt het beeld levendiger en minder eenvormig.'

Meer weten over historische winkelpuien en kleuren in Leiden? Zie P.C. Meijers, *Leiden in de etalage, Historische winkelpuien in de binnenstad* (Leiden 2010). Olga van der Klooster, Van Leidse schilders Mette grootte quast, Historische buitenkleuren in de Sleutelstad (Leiden 2011).

Subsidieregelingen: www.erfgoedleiden.nl/bouwen, of bel ELO Monique Roscher of Cas Nagtzaam 071 5165785 / 5909. Elke week presenteert ELO op www.erfgoedleiden.nl en twitter@erfgoedleiden *De Vondst van de week.* •

STADSLOKAAL
BURGERZAKEN
Lunch Diner Borrel
Stadslokaal Burgerzaken
Breestraat 123 Leiden tel 071 5661122 fax 071 5125771
www.stadslokaalburgerzaken.nl

(Bewoners)initiatief

ESCAPEROOM LEIDEN

door Marjolijn Pouw

Escaperoom, ook wel exit game genoemd, is overgewaaid uit Amerika. Het is een spel waarbij een groep mensen zich in een kamer laat opsluiten om er door samen raadsels en puzzels op te lossen uit te ontsnappen. Het idee komt uit Silicon Valley, waar softwareontwikkelaars in 2006 de eerste Escaperoom als spel maakten. Het werd al snel een rage die oversloeg naar onder meer Azië en Europa. Nederland heeft intussen ook een flink aantal Escaperooms—na de presentatie van het spel bij DWDD in 2014 liep het storm--waarvan twee in Leiden: een in de Meelfabriek en een in de oude Waltoren Oostenrijk aan de Jan van Houtkade. De Escaperoom aan de Jan van Houtkade startte onlangs en heeft Rembrandt als uitgangspunt. Hij wordt gedreven door Tommy Hopstaken en Jochem Haverhoek, bijgestaan door Xinne van der Oord. Tommy bedenkt telkens nieuwe varianten van het spel, Jochem maakt het en Xinne is heel handig met de aanpassing van de vereiste elektronica. Ze vullen elkaar dus goed aan, ook als begeleiders van de deelnemersgroepen. Van hun spel leven kunnen de jongens niet. Ze zijn op afspraak open, reserveren is dus nodig. Of ze quitte draaien is nog niet te zeggen, maar de cijfers zijn voorlopig veelbelovend.

Achtergrond

Tommy heeft Nederlands gestudeerd in Leiden en werkt bij een communicatiebureau in Bussum, Jochem is sterrenkundige en leraar wiskunde aan een middelbare school. Ze raakten bevriend in hun studententijd, toen ze in de Kaiserstraat op kamers woonden. Xinne is er later bijgekomen, hij studeert nog. Jochem en Tommy hebben een leuke baan, maar wilden daarnaast nog wat creatiefs doen in de vrije sector: 'We speelden Escaperoom in Dordrecht en bedachten dat zoiets ook aardig zou zijn voor Leiden. Toen hebben we een ondernemingsplan gemaakt en zijn op zoek gegaan naar ruimte', zegt Tommy. 'Dat viel niet mee. Ruimte genoeg, maar meestal in leegstaande winkels of bedrijfspanden en dat is niet uitnodigend. Je moet je als huurder bovendien voor vijf jaar vastleggen en daar hadden we het geld niet voor. Op een dag fietste ik bij toeval door de Zijlpoort en zag de nis daar, die met van dat dikke glas is afgesloten. Het leek me een fantastische ruimte, vooral als je er de rest van de toren bij zou kunnen krijgen. Ik ging bij de gemeente vragen of dat kon, maar die gebruikt de toren als opslag en wilde er niet vanaf. Ze wezen me op het kruithuisje aan de Jan van Houtkade, dat te huur zou zijn. We kenden het uit de tijd dat we nog op de Kaiserstraat woonden en gingen er meteen op af. Een blik binnen en we waren verkocht. Gelukkig konden we het pand voor een gunstige prijs van de gemeente huren, echt fantastisch. Wel moest er het nodige aan worden opgeknapt. We hebben de hele zomer geklust en spullen bij elkaar gezocht. Het meeste komt van de Kringloop. Daar kun je al gauw een geheimzinnige sfeer mee maken. Onze bezoekers zijn razend enthousiast. Geschiedenis is interessant, en hier komt deze echt tot leven. Binnenkort hebben we een gesprek met de Vereniging Oud Leiden om van alles en nog wat over de Toren Oostenrijk verder uit te zoeken. Wie weet wat daar nog uit voortkomt.'

Het spel

Het spel is geschikt voor groepen, zoals families, personeel dat een team moet worden of een dagje uit is, vrijgezellenfeestjes en noem maar op. Je moet wel boven de vijftien zijn, anders is het te moeilijk. Je bent ongeveer een uur te gast, dan moet je de oplossing hebben. Het schept een band en er valt heel wat te lachen. Feit en fictie hebben we in elkaar gevlochten, maar het blijft historisch. Rembrandt zou hier bijvoorbeeld zijn atelier hebben gehad. Dat is niet zo, maar je komt er wel achter hoe een schilder in zijn tijd werkte. Geheimen zijn er ook, maar die verklap ik niet want dan is de aardigheid eraf. We hebben plannen om onze activiteiten uit te breiden. Kleinschalige activiteiten in teamverband zijn interessant. We zouden ons bijvoorbeeld meer op karakterspelen kunnen richten, of een combinatie kunnen maken met het Singelpark. Dat zou hier heel goed passen.
Meer informatie? Zie www.escaperoomleiden.nl

Interieur Escaperoom Leiden aan de Jan van Houtkade, foto Sarah Hart •

Projectontwikkeling

DOELENCOMPLEX

door Jan Pieters en Marjolijn Pouw

Doelencomplex in 1983, gezien vanuit de oude Doelensteeg, collectie Koert van der Velde

Vastgoedrampspoed

Bewoners van De Doelen kregen op 13 november een brief in de bus van Vastgoed Universiteit Leiden, met de aankondiging dat de universiteit de grond waarop hun huizen staan wil hebben voor een nieuwe onderwijscampus. Om te voorkomen dat ze het nieuws van de radio zouden horen of uit de krant nodigde Vastgoed de bewoners in allerijl uit voor een informatiebijeenkomst op 17 november. Woningcorporatie De Sleutels zou erbij zijn, Huurdersbelangenvereniging de Eendracht (HBV) en de bewonerscommissie, want daar had Vastgoed naar hun zeggen ook mee gesproken.

In de brief stond verder dat er intussen een door Vastgoed en de gemeente geproduceerde Nota van Uitgangspunten op tafel lag, ter voorbereiding van de uitvoering van de plannen. De nota "bevat bestaand gemeentelijk beleid dat betrekking heeft op de herontwikkeling en ook onze ambitie wordt hierin ondersteund", aldus Vastgoed. Dat betekent zoveel als: "Bewoners jullie hebben niks meer in te brengen. De plannen passen in het gemeentelijke beleid, en wij van de universiteit weten dat we de wind in de rug hebben." Geen wonder dat de sfeer op de informatiebijeenkomst geladen was en de bewoners geen zin hadden in de gelikte presentatie, waarmee Vastgoed zelftevreden liet zien hoe mooi het allemaal zou worden. Over een alternatief plan, waarin opnieuw woningen zouden zijn opgenomen, viel niet te praten liet Leenders, de directeur nog even weten. Bewoners waren er terecht woedend om, net als om het verkapte dreigement dat, als ze niet mee zouden meewerken,Vastgoed er niks aan kon doen dat ze jaren in een gigantische bouwput zouden moeten wonen.

Na een vervelende, moeizame discussie, waarin de universiteit alleen aandacht leek te hebben voor het eigen belang en voorbij ging aan dat van de bewoners, zegde Vastgoed alsnog toe om op korte termijn met een paar bewoners de alternatieven te bekijken, en te verhelderen waarom alleen de universitaire voorkeursvariant in de Gemeentelijke Nota van uitgangspunten past. In de discussie heeft Vastgoed dat namelijk niet aannemelijk kunnen maken.

Bewonersbelang

Op 18 november was er een tweede bijeenkomst met HBV De Eendracht in restaurant De Grote Beer aan de Rembrandtstraat, waar bewoners bijeenkwamen om hun strategie te bepalen. Elger Niels van de huurdersbelangenvereniging leidde de avond. De frustratie was groot. Duidelijk werd dat de gemeente en Vastgoed op zijn zachtst gezegd een tendentieuze voorstelling van zaken geven als ze in hun brief en het Raadsvoorstel aankomen met eerdere inspraak van bewoners. Een huurdersbelangenvereniging en bewonerscommissie optrommelen en in een spoedbijeenkomst voor een voldongen feit plaatsen kun je geen inspraak noemen. De kennismaking met de wijkvereniging, die ook als inspraak werd aangemerkt, evenmin. Dat werd rechtgezet.

Hans Sierat, vertegenwoordiger van HBV De Eendracht gaf aan dat Woningcorporatie De Sleutels zich achter de bewoners stelt. Hij verklaarde dat als 30 % van hen niet instemt met sloop van hun huizen en verhuizing naar het terrein bij de Rijnsburgerweg of Lammenschans, De Sleutels vasthoudt aan het erfpachtcontract met de gemeente en de woningen wat hen betreft op het terrein blijven staan.

Dat is mooi, maar wat gebeurt er als de gemeente de erfpacht opzegt? Wat kan er allemaal binnen de Nota van Uitgangspunten? (Veel meer dan alleen de voorkeursvariant.) Welke status heeft de Nota? Wat kunnen de bewoners als belanghebbenden nu het beste doen? Wie zijn hun woordvoerders? Hoe organiseer je dat?

Van belang is om de procedure scherp te hebben, dan weet je op welk moment je met welke zaken voor de draad moet komen, en welke argumenten daarbij het beste naar voren zouden kunnen worden gebracht. Hoe kunnen deze als tegenwicht gelden voor wat de gemeente en universiteit als grootmachten in onze stad

aanvoeren? Emoties zijn een goede motor voor actie, maar hinderlijk bij het spel. Het gaat om de knikkers, in casu de bewonersbelangen.
Wat er gaat gebeuren is nog niet duidelijk. Vast staat wel dat binnenkort de Nota van uitgangspunten aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. De strategie zal bij een volgende bijeenkomst bepaald worden, er liggen voor de bewoners nog vele kansen. •

(Bewoners)initiatief

PStheater: NESTELAAR – MUZIKALE THEATER-ROUTE OVER THUISKOMEN *door Marjolijn Pouw*

PStheater, het gezelschap dat in juli Het geloof van Leiden in de Pieterskerk presenteerde, is na hun rondreis door Slaaghwijk (2013), De Mors (2014) en De Kooi (2015) weer in onze wijk beland. De theatermakers, die in de Raamsteeg huizen, duiken de buurt in om te zien hoe mensen er hun thuis van gemaakt hebben. Ze bellen aan, vragen wat de pot schaft en of ze bij het koken mogen helpen, muziek maken, of gedichten schrijven. Wat ze meemaakten presenteren ze in buurtborrels, die als deze krant verschijnt al geweest zijn. Maar er komt nog een theateruitvoering met muzikale omlijsting in december: Nestelaar. Op een ochtend stond Eva Mathijssen bij mij op de stoep. Ze wilde wel koffie.

Theatermaakster
Eva wilde journaliste worden, maar het theater trok harder dan het nieuws. Ze meldde zich aan voor de toneelschool, werd aangenomen en volgde de opleiding voor theatermaker/regisseur. Maar bloed kruipt waar het niet gaan kan. Toen ze op school de oproep zag voor het schrijven van een eenakter ging ze aan het werk en legde de jury zo'n theaterstuk voor. Ze is niet meer met schrijven gestopt.
Haar werk zit vol grappen, omdat die het leven—hoe ellendig soms ook--draaglijk maken. Ze houdt van schrijvers als de Tsjechische Bohumil Hrabal, wiens gevoel voor het absurde zijn bekommernis om treurnis in evenwicht houdt. Een van haar stukken draagt de titel Kassandra of het lot der zotheid. Een hommage aan onze eigen open en vrolijke satiricus Erasmus?

Behalve van theater houdt Eva van koken. Ze leerde het thuis, waar haar vader en moeder elke dag om de beurt hun kinderen de lekkerste maaltijden voorschotelden. Vrijdag was frietendag, de bakkunst waar haar vader een meester in is. Hij had er wel zijn kinderen bij nodig, en zo leerde Eva koken. Geen wonder dat ze bij de rolverdeling van Nestelaar de rol van thuiskok kreeg toebedeeld. Ze gaat op borreltijd de deuren langs en vraagt de mensen of ze mag aanschuiven en bij het koken mag helpen. Meestal mag dat. Eten verbroedert. Aan tafel komen de verhalen los. Eva kan ze weer gebruiken voor de muzikale theaterroute Nestelaar die PS | theater van de tocht door de wijk maakt. Theatermakers Tijs Huys, Rian Evers en Eva, voeren op muziek gezette verhalen op van wat ze achter de voordeuren van de wijkbewoners die ze bezochten aantroffen.

Nestelaar is te zien van maandag 14 t/m woensdag 23 december om 19:30 (start: PS | huis, Raamsteeg 2a, Leiden). Kaarten kosten 12,50 euro. Wijkbewoners (postcode 2311) krijgen 5,00 euro korting. Reserveren kan bij publiciteit@pstheater.nl Zie ook:
www.pstheater.nl en
www.facebook.com/deatlaskomtthuis •

Rian Evers voor de deur van PAL bestuurslid Jaap Brüsewitz, foto PStheater

(Oud)bewoners vertellen

PIM PERQUIN EN RIET PERQUIN-SLIERINGS
door Marjolijn Pouw

Pim Perquin—hij liet onlangs de gevelsteen op het Kort Levendaal die naar de kolenhandel van zijn familie verwees restaureren—woonde jarenlang op de Breestraat, tegenover sociëteit Minerva. Hij werd in 1934 in de Leidse Ridderstraat geboren, waar hij zijn vroege jeugd doorbracht. Nu woont hij in de Burgemeesterswijk. In de jaren vijftig was de grond

waarop zijn huis staat nog weiland, maar daar is nu niets meer van over.

Reclame uit de jaren '30 van de firma Perquin, archief familie Perquin Leiden

Jeugd

'Mijn grootvader had een kolenhandel. Hij had zijn kantoor op Breestraat 45, de opslag was op Haagweg 4a. Daarvoor had hij zijn opslag op het Kort Levendaal, waar nu nog de gevelsteen zit die we onlangs lieten herstellen. Mijn vader zat ook in de zaak, in de jaren vijftig gingen we bij het kantoor op de Breestraat wonen. Het was een gezellig, groot huis, dat doorliep tot aan de Langebrug. We zijn er tot mijn 18e gebleven. Toen zijn we naar de Stille Mare verhuisd. We hadden leuke buren met wie we veel contact hadden. Om de hoek zat de familie Bokern met een aantal jongens en een mooie dochter op wie ik verliefd was. Er waren toen nog veel winkels in de buurt. Je had Van Oosten in de Mooie Japiksteeg, verder kunsthandel Van Spaandonk, motorfietsenhandel Van Eck op de Pieterskerkgracht, een antiquair op de Langebrug. In de loop van de jaren zijn ze allemaal verdwenen.

Jongelingsjaren

'Toen ik 12 was ging ik naar de HBS, maar daar heb ik het niet lang uitgehouden. Ik was met andere dingen bezig, zoals een baantje in de fietsenstalling van Paul Gouw op de Pieterskerkgracht. Paul hield zich met de jeugd bezig, het was er de zoete inval. We discussieerden rond zijn kolenkacheltje met oudere buurtgenoten over films en van alles en nog wat. Als het storm liep bij bioscoop Trianon om de hoek hielpen we met zijn allen Paul. Dan stond de hele Pieterskerkgracht vol fietsen. Ik was er bijna elke dag en heb een hoop opgestoken, maar van huiswerk maken kwam natuurlijk niks en ik bleef zitten. Mijn struikelblok was Frans, daar begreep ik niks van. Al die werkwoordstijden, ik had geen idee hoe dat in elkaar zat. In wiskunde was ik wel goed. We hadden thuis veel ruimte en mijn ouders konden heel wat hebben. Met enige regelmaat werd de garage omgebouwd tot feestruimte waar we konden dansen. Riet kwam daar ook, maar dat was voor we verkering hadden. Een groot deel van het huis bleef ongebruikt, vooral de mooie kamer aan de Breestraat. Daar mochten wij als kinderen niet komen. Behalve op 3 oktober vanwege de optocht, en daarom werd hij door ons de 3 oktober kamer genoemd. Je kon zo bij Minerva naar binnen kijken. Daar gebeurde nogal eens wat, vooral bij de ontgroening. Het lijkt overdreven wat je in de film *Soldaat van Oranje* ziet, maar in het echt gebeurde het precies zo.'

De Breestraat bij een zomertaptoe in juni 1953, collectie Koert van der Velde

Werk

'Mijn vader werd ziek. Ik was 15 en zat in de derde klas van de HBS. Toen vroegen ze me of ik toezicht op het personeel wilde houden. Mijn zus, die farmacie studeerde in Leiden, zou de administratie waarnemen. Het zou drie maanden duren, maar ik hield er niet meer mee op. Ik was een jonkie en moest natuurlijk door het personeel ontgroend worden. Wij hadden daar een geisertje, dat de knechts zelf in elkaar gefabriekt hadden. Als jongste ging ik als laatste het kolengruis van me af spoelen onder de douche, maar dan hadden zij dat geisertje soms al mooi uitgedaan. Dat was behoorlijk koud. Wat ze ook deden was water in de kachel gooien. Moet je nagaan, water op eierkolen! Je hebt geen idee hoe dat stonk. Gevaarlijk was het ook door de koolmonoxide, maar het was niet kwaad bedoeld. Het waren aardige jongens en ik heb een geweldig leuke tijd gehad.

Al heel jong reed ik op de vrachtauto rond, zonder rijbewijs en met de kolenzakken los op de laadbak. Soms dacht je: "gaat dat wel goed?", dan waren er weer een paar zakken afgevallen op die hoge bruggetjes van de binnenstad. Bij vrienden op de Botermarkt kwam ik Riet Slierings weer tegen. Deze keer was het meteen raak en dat is het nog. Riet haar grootouders van moederszijde woonden op de Apothekersdijk, die van vaderszijde op de Vollersgracht—die heette toen nog Voldersgracht—waar ze een slagerij hadden.'

Zelfstandig ondernemer

'Toen ik 18 was kregen mijn ouders het aanbod om achter de lunchroom van Biesiot in de Donkersteeg te gaan wonen. Dat pand liep door tot aan de Stille Mare, die in 1963 is gedempt. Ze verkochten het pand op de Breestraat en we zijn op de Stille Mare gaan wonen. Op mijn 21e begon ik met geleend geld een zelfstandige oliehandel in de opslag van mijn vader aan de Haagweg, want met de kolenhandel zou het gauw gedaan zijn. Dat kon je zien aankomen. Ik had vijf 200 liter vaten als

opslag en een autootje voor de bezorging. Esso kwam dagelijks de vaten vullen en ik bracht de olie vervolgens in jerrycans bij mijn klanten rond. Mijn moeder deed de telefoon, na ons trouwen heeft Riet dat overgenomen. We leenden geld voor een woonark. Hij lag aan de Hoge Morsweg vlak bij de Engelberta Hoeve. Aan de overkant werden mooie herenhuizen gebouwd, maar die kostten *f* 18.000,-. Dat durfde je niet aan, dat was toen veel geld. Dat stuk van Leiden was toen nog Oegstgeest, zodat onze twee dochters in Oegstgeest zijn geboren. Later verhuisden we naar de Haagweg, waar onze twee zoons werden geboren. We zijn dus de trotse ouders van vier prachtige kinderen. De oliehandel groeide al gauw uit en toen heb ik zelf een tankauto gebouwd. Want binnendoor in de huizen de tanks bijvullen met die jerrycans ging niet goed.' 'In die auto reden we ook samen met vrienden naar Frankrijk', zegt Riet. 'We zaten op losse stoelen achterin. Levensgevaarlijk, maar niemand die daar toen op lette.'

Verandering

'De zaak liep goed', vervolgt Pim. Maar ja, je kreeg aardgas en ik voorzag dat het concurrerend zou worden. Ik bouwde met een vriend een autowasmachine en begon AAP: Automatische Autowasserij Perquin, maar dat was niet de oplossing. Toen ben ik aan de Haagweg in een eigen pand met antiroest behandelingen van auto's begonnen, de buiten- én de binnenkant. Dat deden we met een fantastisch antiroest product uit Zweden, wat ik importeerde en verspreidde over 150 dealers in Nederland. Tot de gemeente het bestemmingsplan wilde veranderen. Het Haagweg gebied moest bij Vreewijk komen om het groen in Leiden te bevorderen. Toen heb ik na veel geharrewar mijn pand met grond en al aan de gemeente verkocht en ben in Sassenheim gaan bouwen, vlak bij Mitsubishi. We gaven er alle nieuwe auto's van dat merk een antiroest behandeling, maar ook deze autofabrikant had al besloten dat antiroest behandelingen niet meer nodig waren. Het nieuwe gebouw in Sassenheim stond er nog maar net en dat was een reuze strop. Dan moet je personeel ontslaan, en dat is verdrietig.

We hebben er toen een showroom van gemaakt, met een bedrijf voor garage equipement. Dat was mijn vak niet, maar dat wilde ik opbouwen. Het liep goed, we importeerden onder andere hefbruggen uit Frankrijk. Omdat er zoveel werd afgenomen kon ik die bruggen tegen concurrerende prijzen aanbieden, wat de omzet weer verhoogde. Toen werd ik ziek en ben er meer dan een half jaar uit geweest. Uiteindelijk is het bedrijf door Hagemeijer overgenomen — de kinderen wilden er niet in — met behoud van werkgelegenheid voor de mensen die ik in dienst had. Gelukkig heb ik later het pand met de grond goed kunnen verkopen. Ik hield een klein bedrijf voor spuitbussen wegenverf over. Daarmee kon je stippen op de weg uitzetten waar later strepen moesten komen. Dat gebeurde voorheen met de hand.'

Pensioen

'Na mijn pensioen—ik had 50 jaar gewerkt—heb ik alles verkocht en ben ik in het bestuur van de Leidse Video en Smalfilmliga, de LVSL gevraagd. Die was in 1943 opgericht, maar er gebeurde nauwelijks meer wat. We hebben de vereniging gezamenlijk uit het slop gehaald en nu is het de grootste en actiefste filmclub van Nederland met veel activiteiten. We houden clubavonden, geven cursussen in het productieproces en het maken van video's, montage, workshops, wedstrijden en noem maar wat. We maken ook reportages, zoals van de Scratch uitvoering van Bachs Matthäus Passion in de Pieterskerk, of de onthulling van de gevelsteen van mijn familie. Het is een hele leuke, en actieve groep. Ik ben er nog steeds bestuurslid van.' •

Historie

HET ORGEL VAN DE LODEWIJKSKERK

door Clariet Boeye

Orgelconcert

Afgelopen september ben ik voor het eerst in de Lodewijkskerk aan de Steenschuur geweest. Wat een prachtig licht neoclassicistisch interieur. Eerst had ik met een aantal mensen buiten in het Van der Werfpark geluisterd naar een kort carillonconcert georganiseerd door het Leids Carillon Genootschap. Levina Pors, beiaardier, had er een aantal liederen voor geprogrammeerd. Het carillon heeft geen klavier en wordt met een computerprogramma elektronisch aangestuurd. Het was een mooie zonnige nazomerdag dus dat was al een genoegen. Ook twee kleine kinderen zaten in het gras met grote aandacht te luisteren.

Daarna werden we getrakteerd op een orgelconcert in de kerk. Vooraf gaf Hein van Woerden een korte inleiding over de kerk en het orgel. Het orgel werd bespeeld door Cor de Jong. Hij speelde drie stukken, respectievelijk van Pablo Bruna (1611-1679), G. Gabrieli (ca.1555-1612) en J. Haydn (1732-1809). Ik vond het een belevenis de sonore orgelklanken te horen in die zonnige ruimte. Een prachtig orgel. Hieronder een korte samenvatting gebaseerd op de inleiding van Hein van Woerden en diens boek Lodewijk in Leiden, Geschiedenis van kerk en orgel.

De Kerk van de Heilige Lodewijk

Zoals eerder in Hart van de Stadkrant 143 te lezen was, was de kerk aan de Steenschuur oorspronkelijk niet aan de Heilige Lodewijk gewijd, maar aan de Heilige Jacobus, de apostel die begraven ligt in Santiago de Compostela, het bekende bedevaartsoord in Spanje. In 1477 kreeg de Broederschap van Sint Jacobus toestemming van de gemeente Leiden om een

gastenverblijf en een kapel te bouwen, want ook over Leiden liep een pelgrimsroute. Die kapel is de latere Lodewijkskerk geworden. Als de pelgrimstochten afnemen kan de Broederschap het niet langer bolwerken en komt de kapel in 1567 in handen van het stadsbestuur. Na het beleg en ontzet van Leiden in 1574 bloeit de textielhandel op, mede door een instroom van Vlamingen. Overal in de stad komen er keurhallen voor de keuring en de handel van wolproducten. Ook de Jacobskapel wordt dan ingericht tot Saaihal en verlucht met 7 schilderijen met voorstellingen over de wolindustrie vervaardigd door Isaac Claesz. van Swanenburg tussen 1596 en 1612. Zes van deze schilderijen zijn nu in het bezit van Museum De Lakenhal.

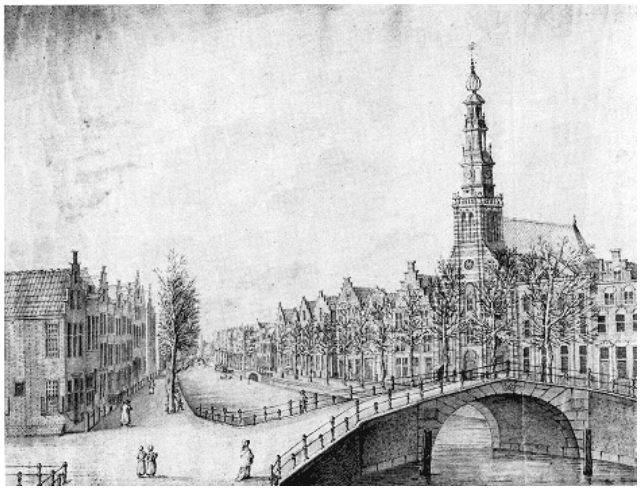

Steenschuur met de Saaihal voor 1807, illustratie J. Timmermans ca 1795

Van Saaihal weer naar kerk

In 1807, na de kruitramp, waardoor ook de Saaihal beschadigd werd, wordt besloten er weer een kerk van te maken en wel voor de katholieken. Die konden namelijk na de afschaffing van de staatskerk in 1796 weer openlijk ter kerke gaan in plaats van heimelijk in verborgen schuilkerken. Koning Lodewijk Napoleon had, zoals bekend, de architect Jan Giudici aangesteld voor de wederopbouw van het rampgebied. Giudici ontwierp ook een nieuw neoklassiek interieur voor de kerk. Als dank aan Lodewijk Napoleon voor zijn medeleven en inspanningen wordt de kerk nu gewijd aan zijn patroonheilige, de Heilige Lodewijk. Maar de heilige Jacobus is nog steeds aanwezig in een gevelsteen boven de ingang.

Orgelbouwers Schonat, Duyschot en Mitterreither

Ook de schuilkerk aan de Appelmarkt liep bij de kruitramp grote schade op. Het herstel zou een vermogen kosten. De kerk wordt niet hersteld. Maar er was nog wel een orgel. Toen in 1809 de Saaihal aan de Steenschuur weer als R.K. kerk werd ingericht, is het binnenwerk van het orgel van de Appelmarkt overgebracht naar de vernieuwde kerk en in een nieuwe kas geplaatst, in de balustrade van de bovenste tribune achter in de kerk. De kas is waarschijnlijk ontworpen door Christianen en gebouwd door H. Masker. De bouw van het orgel is toegeschreven aan Hans Wolf Schonat (1614- na 1669). Daarna is het tot een volwaardig kerkorgel uitgebreid door een lid van de familie Duyschot, ook orgelbouwers. Weer later is het 'verbeterd' door de Oostenrijkse orgelbouwer Johannes Mitterreither (1733-1800). Het is onbekend wanneer deze katholieke orgelbouwer naar de Nederlanden is gekomen. Via Rotterdam en Gouda heeft hij zich tenslotte in 1769 in Leiden gevestigd. Maar vóór die tijd had hij al aan het orgel, voor de rooms-katholieke schuilkerk aan de Appelmarkt, gewerkt. Dat blijkt uit een etiket op het orgel: 'Johannes Mitterreither me fezit a Gouda 1769'.

Restauratie 1954-1958

Bij een uitgebreide restauratie, uitgevoerd door het architectenbureau Van Oerle en Schrama in de jaren 1954-1958, wordt er aan de rechterzijde van het koor een nieuwe ruimte aangebouwd. In die ruimte wordt een orgelkas geplaatst van de Haagse orgelbouwer I. Reichner en afkomstig uit een afgebroken kerk in Krommenie. Het binnenwerk van het orgel toegeschreven aan Johannes Mitterreither wordt van de oorspronkelijke plaats in de kerk verhuisd naar de Reichnerkas. Daarover ontstaat later veel tumult. Men is van mening dat de nieuwe aanbouw met orgel een dissonant vormt in het interieur van Giudici.

Het gerestaureerde orgel van de Lodewijkskerk, foto Sarah Hart

In december 2000 richten de Stichting Orgelstad Leiden en het kerkbestuur tezamen de Stichting Restauratie Orgels Heilige Lodewijk Leiden op. Doel is om het in ongerede geraakte orgel van Schonat / Duyschot / Mitterreither weer te herstellen en naar zijn oorspronkelijke plaats te verhuizen achter in de kerk. Bij een grote opknapbeurt van de kerk in 2004-2005 wordt dan ook het orgel gerestaureerd door De Orgelmakerij Gebr. Reil b.v te Heerde. In 2005 is de restauratie gereed en wordt het orgel in de oorspronkelijke kas teruggeplaatst. Op dit orgel speelde Cor de Jong op 9 september j.l. zo wonderschoon.

De uitgebreide geschiedenis van kerk en orgel kunt u vinden in de uitgave Lodewijk in Leiden, Geschiedenis van kerk en orgel, Leiden 2005, te verkrijgen bij de Lodewijkskerk, Steenschuur 19.

Wilt u het Leids Carillongenootschap ondersteunen dan kunt u zich aanmelden via de email: leidscarillongenootschap@gmail.com of schrijven naar Rosmolen 70, 2317 SK Leiden •

(Bewoners)initiatief

WINTER- EN VOORJAARSPROGRAMMA LOKHORSTKERK *door Barend Kraal*

Lokhorstkerk
Deze kerk werd rond 1650 als Doopsgezinde kerk gebouwd op grond van het voormalige Huis Lokhorst, waar ooit ook graaf Floris V geboren is. Een middeleeuws keldergewelf herinnert nog aan die oude tijd en de kerktuin is een laatste onbebouwd gebleven stukje van de toenmalige Gravenhof. Aan de gevel is de kerk niet als zodanig herkenbaar. De kerkzaal--met ruim 200 zitplaatsen--is in de 17e-eeuwse schuilkerk op het binnenterrein. Het gebouw wordt nog wekelijks als kerk gebruikt, tegenwoordig door de vrijzinnige leden en vrienden van het Doopsgezind-Remonstrantse samenwerkingsverband van Leiden en omstreken.
Een groep gemeenteleden organiseert muziekuitvoeringen en culturele activiteiten. Deze zijn vrij toegankelijk, een vrijwillige bijdrage na afloop is welkom.

Lokhorstkerk aan de Pieterskerkstraat, foto archief Lokhorskerk

Muziek
Op donderdagmiddag 28 januari is het eerstvolgende concert in de seizoenreeks van Practicum Musicae-verrassingsconcerten. Die vinden sinds 2010 met veel succes plaats, telkens op de laatste donderdagmiddag van elke maand van 17.00 – 18.00 uur. **De data daarna zijn 25 februari, 31 maart, 28 april, 26 mei en 23 juni.** De toegang is vrij.
De musici zijn jonge dubbeltalenten die naast hun studie aan de Leidse universiteit bovendien studeren aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Als ensemble of solo laten zij hun lievelingsmuziek klinken uit een tijd van vier eeuwen terug tot vandaag de dag. Daarnaast leveren ze geregeld een passende muzikale bijdrage aan een Lokhorstkerkdienst. Zie ook www.doreleiden.nl/concerten. Op deze site staan ook de concerten aangekondigd van andere kamermuziekgezelschappen en kamerkoren die de Lokhorstkerk voor hun optreden gebruiken.

Woorden
In het winter- en voorjaarsseizoen staan ook andere culturele en maatschappelijke activiteiten geprogrammeerd. De toegang is steeds gratis, een kleine vrijwillige bijdrage is welkom. Nieuwe programma-informatie verschijnt regelmatig op www.doreleiden.nl/nieuws

Woensdag 20 januari van 20.00 – 22.00 uur: Film met toelichting en gesprek na afloop.
De speelfilm *The Salt of the Earth* is gemaakt onder regie van Juliano Ribeiro Salgado & Wim Wenders. De toelichting wordt gegeven door Jan van der Veer. De film toont een portret van de wereldwijd gerenommeerde Braziliaanse fotograaf Sebastião Salgado. De afgelopen 40 jaar heeft deze fotograaf door de continenten getrokken, in de voetsporen van een altijd veranderende mensheid. Hij fotografeerde vergeten gebieden en mensen, en ook een aantal grootse gebeurtenissen van onze tijd: internationale conflicten, hongersnood en exodus. Daarna begon hij aan de ontdekking van schitterende landschappen en wilde fauna en flora. De filmtitel refereert aan een Bijbeltekst, Mattheus 5:13. "Jullie zijn het zout van de aarde. Maar als het zout zijn smaak verliest, hoe kan het dan weer zout gemaakt worden? Het dient nergens meer voor, het wordt weggegooid en vertrapt".

Vrijdag 4 of 11 maart (zie website) van 20.00 – 22.00 uur: Lezing met muziek, door Leo Fijen en Elske ter Lindert. Onder de titel: 'Op zoek naar de heilige ruimte in jezelf' gaat Leo Fijen in op zijn nieuwste boek *Kon ik de stilte maar wat harder zetten* met als ondertitel 'Op zoek naar de monnik in jezelf'. Leo Fijen is hoofdredacteur journalistiek bij de KRO-NCRV en tevens RKK tv-presentator. De avond wordt verdiept door zangeres Elske ter Lindert (sopraan, organist, dirigent), die dit avondprogramma mede heeft samengesteld. Naast de woorden van Leo Fijen draagt zij met haar zang bij aan de zoektocht naar eigen innerlijke stilte.

Vrijdag 29 april van 15.00 – 17.00 uur: Culinaire lezing door Vanessa van Koppen.
In een smakelijke lezing met als titel *Sacré Cuisine* komen verbindingen ter tafel tussen eten en religie. Vanessa van

Koppen vertelt over de achtergronden van Hemelvaart en Pinksteren en hun culinaire tradities. Van huis uit jurist, met een passie voor koken, heeft zij de toga verruild voor het kookschort. Zij catert, schrijft regelmatig voor diverse (culinaire) media en verzorgt lezingen en workshops.

Kerkdiensten iedere zondag om 10.15 uur. Iedereen altijd welkom. •

Dieren in de wijk

DE SPREEUW *door Jacques van Alphen*

Ik weet nog goed hoe de Leidse brandweer uitrukte om een grote zwerm spreeuwen te verjagen uit de kastanjebomen langs de Witte Singel. Enkele duizenden spreeuwen, afkomstig uit noordoost Europa hadden Leiden en omstreken uitgekozen als winterverblijf, en verzamelden zich 's avonds in de stad om er te slapen. Buiten de broedtijd slapen spreeuwen altijd in groepen, om daarmee de kans voor ieder om door een roofvogel te worden gepakt te verkleinen. Dat roofvogels, zoals slechtvalken en sperwers, avond aan avond hun slaapplaats bezochten en meestal met spreeuw gevulde klauwen weer vertrokken veranderde daar niets aan. Het verschijnsel dat dieren hun relatieve veiligheid vergroten door zich te omringen met soortgenoten staat in de biologie bekend als "De zelfzuchtige kudde", want de drijfveer is de eigen overleving. Toch is dat niet de enige reden dat spreeuwen samen slapen. De slaapplaats is tevens een bron van informatie over waar je de volgende dag het beste voedsel kunt vinden. Spreeuwen die een tegenvallende dag achter de rug hebben vliegen de dag erna achter spreeuwen aan die de indruk maakten zeer tevreden te zijn over het gevonden voedsel. Ook de keuze van een slaapplaats midden in de stad kan het risico op sterfte verkleinen, omdat er nu eenmaal minder roofvogels zijn in de stad.
De brandweer wachtte tot alle spreeuwen aangekomen waren en het bijna donker was, dan spoten ze de spreeuwen met waterstralen uit de bomen. Deze bluswerkzaamheden werden een paar dagen herhaald, waarna de spreeuwen, met tegenzin, verhuisden naar Park Cronesteyn.

Spreeuwenzwerm, afbeelding Internet

De zang
In Shakespeare's Henry IV, verzint Hotspur een manier om de koning steeds te herinneren aan zijn rivaal, Mortimer: " Nay, I'll have a starling shall be taught to speak / Nothing but 'Mortimer,' and give it him / To keep his anger still in motion."

Spreeuwen zijn inderdaad extreme goede imitatoren, die allerlei omgevingsgeluiden opnemen in hun toch al zeer variabele zang. Spreeuwenmannen worden door vrouwtjes gekozen op de grootte van hun zangrepertoire. Omdat de mannetjes in de loop van hun leven steeds nieuwe geluiden leren maken, kiezen de vrouwtjes op die manier voor ervaren mannen en dat bevordert het broedsucces. Jac. P. Thijsse geeft in Het Vogeljaar een opsomming van diverse elementen van de spreeuwenzang: "Behalve den mooien fluitroep, snavelgeklepper, dat meestal van vleugelbewegingen vergezeld is…". Daarna noemt hij dan imitaties van kieviten, scholeksters, wulpen, grutto's, tureluurs en wielewalen, het kwaken van eenden, kakelen van kippen, geblaf van honden en miauwen van katten, het scherpen van een zeis en het piepen van een pompzwengel. Die laatste twee worden niet vaak meer gehoord, maar de hedendaagse spreeuwen imiteren nu beltonen van mobiele telefoons.

Voedsel – Is de spreeuw wel een stadsvogel?
Zoals elk jaar in oktober waren de spreeuwen er plotseling. Ze stortten zich met tientallen op de druiven van de buren, om een uur later, een kaalgeplukte wingerd achterlatend, in een hoge boom van de herfstzon te genieten, zingend en babbelend. 's Winters komen spreeuwen graag op de voederplank, vooral als u zacht voedsel aanbiedt zoals gekookte aardappels, rijst of een doorgesneden appel. Ze hebben ook van mezen afgekeken hoe je aan een vetbol kunt hangen en daarvan eten. Je ziet ze soms ook resten friet en frietsaus eten. In de winter zijn spreeuwen dus opportunistische stadsvogels, maar hun jongen worden grootgebracht op een dieet van emelten, rupsen en andere insecten, afgewisseld met een enkele worm.
Spreeuwen zijn oogjagers die het voedsel voor hun jongen zoeken in weiden en grasvelden. De nabijheid van zulke grasvelden is een voorwaarde om met succes jongen groot te kunnen brengen, maar door de verstening van tuinen en de bouw van steeds meer buitenwijken rondom de oude stadcentra is de spreeuw vrijwel verdwenen als broedvogel in de binnenstad. Als broedvogel is de spreeuw nu een vogel van het platteland. Door de overbemesting en verdroging van weiden en hooilanden is daar minder voedsel te vinden dan vroeger, en de aantallen broedvogels in Nederland zijn daardoor met 60% afgenomen.

Spreeuw, afbeelding Internet

Mysterie opgelost

Het was al lang bekend dat spreeuwenmannetjes verse bloemen en kruiden plukten en die naar het nest brachten. Waarom spreeuwen dat deden was tot voor kort een groot mysterie, vooral omdat Spaanse onderzoekers ook waargenomen hadden dat spreeuwenvrouwtjes diezelfde bloemen en kruiden weer uit de nestholte verwijderden. Spreeuwen broeden in holten, zoals holle bomen en nestkasten. Zulke woningen zijn schaars, en daarom worden holten vaak ieder jaar opnieuw gebruikt. In de nesten van spreeuwen komen allerlei parasieten voor: mijten en vliegenlarven, die bloed zuigen bij de jongen, die daardoor of langzamer groeien of zelfs sterven als het er te veel zijn. Die bloedzuigende parasieten hebben zelf ook vijanden: roofmijten die bij voldoende grote aantallen kunnen zorgen voor veel sterfte onder de parasieten. Onlangs hebben Nederlandse onderzoekers ontdekt dat de spreeuwen alleen maar kruiden en bloemen plukken op plaatsen waar veel roofmijten zitten. Ze brengen met de kruiden roofmijten naar het nest om zo de parasieten te bestrijden. Als de kruiden verwelkt zijn zitten die roofmijten al lang in het nest, en kunnen de verwelkte planten dus zonder nadeel door het vrouwtje worden verwijderd.

Spreeuwen en mensen

Doordat de spreeuw een holenbroeder is, broedt hij vaak in de directe omgeving van mensen. Bijvoorbeeld onder dakpannen, in een spleet in een muur, of in een nestkast. Al zijn het kersen en druivendieven en veroorzaken ze landbouwschade, ze hebben kennelijk de sympathie van veel mensen. Europese kolonisten hebben ze meegenomen naar hun nieuwe woongebieden, zodat ze nu zo'n beetje over de hele wereld zijn verspreid: Zuid Afrika, Australië en Nieuw Zeeland, Noord en Zuid Amerika. In 2004 werd het aantal spreeuwen in de wereld geschat op 310 miljoen!

Spreeuwen verdienen onze sympathie vanwege hun interessante gedrag en zang. Shakespeare is dan ook niet de enige die de spreeuw een plaatsje in de literatuur heeft gegeven. Julia Blackburn schrijft in het gedicht Fluisteringen van liefde, smart en spreeuwen: "Spreeuwen helpen, / Zoals ze een trekkende beweging maken tussen het vieren van het leven / En het verwijzen naar ongeziene dingen,"

Ook Haruki Murakami laat een tamme spreeuw optreden in The Strange Library. Jac. P Thijsse neemt afstand van zowel Shakespeare als Murakami en zegt: "Het komt mij voor als een groote dierenkwelling en tijdverlies, wanneer ge spreeuwen vangt, om ze te leeren spreeken , terwijl ge toch buiten ieder oogenblik van den dag van hun ongeëvenaarde nabootsingskunst kunt genieten. Dat laatste zullen we zeker doen! •

In gesprek met

JACQUES VAN ALPHEN *door Charlotte Boschma*

In iedere Hart van de Stad krant schrijft de bioloog Jacques van Alphen een stukje over vogels in Leiden. Dat is natuurlijk leuk maar hij heeft ook prachtige verhalen over zijn ontmoetingen met neushoorns, leeuwen en kangaroes. Avonturen die hij niet in de rubriek van de Hart van de Stadkrant kwijt kan. Dus hoog tijd voor een interview.

Jacques van Alphen, collectie Jacques van Alphen

Jeugd
Jacques werd geboren in Voorschoten. Zijn vader was opzichter bij de plantsoenendienst, wist veel van planten en bomen en hield vogels. Hij nam hem al vroeg mee de natuur in of naar de Hortus in Leiden. Jacques: Toen ik drie of vier jaar was, moest ik wanneer ik thuis kwam altijd mijn broekzakken binnenstebuiten keren van mijn moeder, die zaten dan weer vol met slakken, salamanders en kevers. We speelden veel buiten, in de weilanden en op de bouwterreinen die er toen waren. Later hield ik vooral van vogels. Als er ergens een bijzondere vogel gezien was sprongen mijn vriendjes en ik op de fiets om te gaan kijken. Ooievaars in Oudewater en zelfs ooit een zwarte ooievaar in Berkheide. Een vriendje en ik hadden een boekje over het opzetten van vogels en na verloop van tijd stond mijn kamer vol met mijn opgezette trofeeën. Die vogels waar ik als kind van droomde ze eens te zien, een ooievaar, een kraanvogel, een zeearend of een grote zilverreiger zie je nu gewoon in Nederland.'

Leiden
Na de middelbare school op het Bonaventura Lyceum ging hij in 1967 in Leiden biologie studeren. Hij ging ecologie doen. Dat gaat over het organisme in z'n omgeving, over hoe een dier of plant is aangepast. Een keuze waar hij nooit spijt van heeft gehad. Over zijn studie vertelt hij: 'De studie biologie was in die tijd wat schools, maar na het kandidaats kon je je eigen gang gaan en leuke dingen doen. Met een vriend die bosbouw in Wageningen studeerde liftte ik een zomer naar Turkije. In de Griekse delta's telden we vogels, en de uitslagen van de telling gaf mijn vriend door aan zijn professor. Deze zei dat hij eigenlijk tellingen uit januari nodig had, en of we niet in januari naar Griekenland wilden om ganzen te tellen. Dat wilden we natuurlijk wel. Zo begon een onderzoeksproject in Griekenland. Ik deed ook onderzoek in Drenthe naar korstmossen op rieten daken en in het Westland naar biologische bestrijding van insectenplagen. Mijn studie duurde tamelijk lang en ik had nog veel langer willen studeren, maar toen werd me gevraagd of ik wetenschappelijk medewerker bij Biologie in Leiden wilde worden. Ik ben toen snel afgestudeerd, gepromoveerd en veertig jaar in dienst geweest van de Leidse universiteit.' Vanuit de universiteit heeft hij over de hele wereld onderzoek gedaan, vaak op het gebied van biologische bestrijding met sluipwespen. Zijn vrouw Frietson, die ontwikkelings- en evolutiebiologe is, kon vaak mee. Zij had zelf ook internationale projecten. Zo zaten zij in Californië, Australië, Panama, Canada, Massachussetts, in West- en Oost Afrika bij Lake Victoria en in Nepal.

Sluipwesp
Omdat Jacques onderzoek had gedaan naar sluipwespen werd hij begin jaren tachtig gevraagd voor een project in Afrika: 'In Afrika was er een groot probleem met de cassave. Dat vormt voor miljoenen mensen belangrijk stapelvoedsel, want de cassave is bestand tegen droogte en als de maïsoogst mislukt is er altijd nog cassave. Er was echter een cassavesoort uit Zuid-Amerika naar Afrika gehaald waar wolluis in bleek te zitten. Een drama, veroorzaakt door mensen. De wolluis verspreidde zich razendsnel door Afrika en tienduizenden boeren hadden geen eten meer. Door de sluipwesp los te laten is de wolluis met succes tegengehouden. Het was een project dat door de Wereldbank met 30 miljoen dollar werd gesubsidieerd. We hebben onze uitgaven laten analyseren en het bleek dat voor iedere dollar die naar dit project ging er jaarlijks 470 dollar terugkwam. Daarmee is dit het meest geslaagde ontwikkelingsproject ooit." De sluipwesp legt haar eitjes in een ander insect, in dit geval de luis, de larve eet dan het insect van binnenuit op. Toch noemt Jacques de sluipwesp schattige beestjes: 'Ik vond de sluipwesp echt leuk. Als je je erin verdiept is het ook fascinerend wat ze kunnen. De eerste keer toen ik in Nigeria was, wilde ik na dagen vergaderen die gevaarlijke wolluis wel eens zien. Maar het was regentijd en dan zijn er nauwelijks wolluizen. Na een middag zoeken vond ik één wolluis. Het leek me dat sluipwespen in de regentijd wel een probleem zouden hebben. Maar wat bleek? Wanneer de cassaveplant door wolluizen aangevallen wordt, geeft hij een speciale geur af en zelfs in een cassaveveld van 10.000 planten gaat de sluipwesp op de juiste plant af.'

Engere dieren
Gevraagd naar benarde situaties vertelt Jacques hoe hij in Nepal eens voor zijn leven heeft moeten rennen voor een neushoorn: 'We hoorden gesnuif en geknor, en ik wilde mijn camera al pakken, maar de gids riep: "Ben je gek! Rennen! Rennen!" We sprongen over een rivierbank. Toen we over de rand keken zagen we de neushoorn dreigend op ons afkomen. Gelukkig zag hij ons niet meer. En in Afrika bleek vijftig meter van de plek waar we uit de auto gingen een groep leeuwen in een bosje te slapen. Toch heb ik altijd het idee dat de natuur niet gevaarlijk is. In Afrika zijn de mensen gevaarlijker.' In Australië had hij een ervaring met kangaroes: 'We zaten in Adelaide en gingen voor het weekend naar Kangaroo Island, een onbedorven natuurgebied met pinguïns en zeeleeuwen. Aan de oostkant is een nationaal park. Er is één hotel maar dat was vol. Gelukkig konden wij in een oude boerderij midden in het park slapen. We zaten daar alleen, de medewerkers van het park en toeristen gingen weg. Toen werd er geklopt: het was een toeriste die ook niet meer in het hotel kon en in de schuur mocht slapen. We dronken thee en kletsten, toen er weer geklopt werd. Ik deed open en zag twee enorme kangaroes voor de deur, groter dan ik. Ik moest echt omhoog kijken. Ze wilden naar binnen maar ik gooide meteen de deur dicht. Omdat mijn zoon Joris ze wilde zien, wierpen we een stuk brood naar buiten. Ze sprongen er meteen op af. Ze lijken in de verte op leuke, grote hazen, maar ze zijn groter dan een man, met brede schouders. Ze kunnen enorm hard schoppen en kijken erbij als een boze koe.'

Nog veel enger
Voor het wolluisproject kwam Jacques veel in Afrika. Omdat Nigeria onveilig was week het project uit naar Benin, een prettiger land: 'Toen ik daar voor het eerst de grens overging, hing er een spandoek over de weg met de tekst Le Beaujolais Primeur est arrivé! Fijn land, dacht ik. Maar we moesten terug door Nigeria naar Lagos en werden bij een roadblock aangehouden door een man met een machinegeweer. Hij vroeg wat we hadden

meegenomen. Ik had alleen stokbroden meegenomen. Ik bood hem stokbrood aan, maar hij zei: 'No man! That is Togo bread, we don't eat that!' Achterin de auto zaten twee studentes en toen hij die zag zei hij: 'Give me the girls.' Ik zei: 'No, they are mine!', waarop hij zei: 'You don't need them both!'. 'How do you know?', zei ik. Door te blijven lachen en geen angst te tonen ging het goed en liet hij ons uiteindelijk allemaal door. Maar dit was erg spannend.'

Nepal
Jacques is nu emeritus hoogleraar, begeleidt nog een laatste promovenda in Panama en is verbonden aan de Himalayan Tiger Foundation in Nepal. Jaarlijks gaat hij een paar keer naar het Bardia National Park in Nepal. Toen dit gebied tot natuurpark werd uitgeroepen, werden van de ene op de andere dag mensen en koeien uit het gebied geweerd. Zonder grazende koeien werd het gras te hoog en verdwenen allerlei diersoorten. Met een aantal studenten onderzoekt Jacques nu hoe de omgeving verbeterd kan worden zodat de populaties van neushoorns, tijgers en olifanten kunnen groeien*.

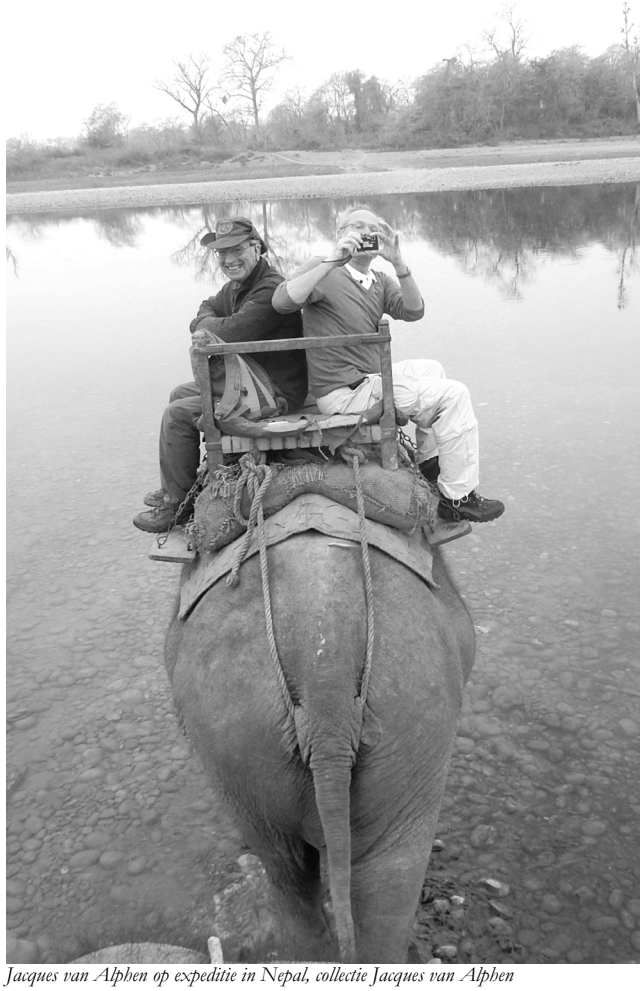
Jacques van Alphen op expeditie in Nepal, collectie Jacques van Alphen

Witte Rozenstraat
Tussen het reizen door woont hij altijd al veertig jaar met veel plezier in de Witte Rozenstraat. Een heerlijke rustige straat. Zo dichtbij het centrum dat je niet merkt dat je niet in de binnenstad woont. Jacques is van plan te blijven werken en reizen zolang hij kan. En terug in Leiden is er dan een tuin met 121 vogelsoorten, egels en zelfs ijsvogels in de buurt.

Noot:
*In de National Geographic van augustus 2015 staat een artikel over de deze Foundation in Bardia. Op de website van de National Geographic zijn filmpjes over dit project en ook een interview met Jacques van Alphen te zien: www.natgeo.nl/nepal •

Bestuur

INLOOPAVOND SLUIPVERKEER PIETERSWIJK *Door door Adri Klaassen en Jan Pieters*

Bewoners spreken zich uit op de inloopavond op 29 september, foto Jan Pieters

Wat eraan voorafging
Al decennia lang klagen de bewoners over de grote overlast (en schade) als gevolg van het sluipverkeer door de Pieterswijk, in het bijzonder over de Langebrug; tot nog toe vergeefs.
Bij het opknappen van de Breestraat ontstond de vrees dat dit sluipverkeer nog zou toenemen. De gemeente heeft toen besloten om goed te gaan tellen en een onderzoek in te stellen naar de feitelijke mogelijkheden om het sluipverkeer tegen te gaan. Dat onderzoek is uitgevoerd door het bureau Goudappel Coffeng en bevatte een heldere conclusie. Als je kijkt naar het profiel van de straat: nauw en met vele onoverzichtelijke nog nauwere zijstegen), dan moet je daar niet meer dan 300 voertuigbewegingen per dag toestaan. Nou, het zijn er

meer. Veel meer: tussen de 800 en 1200. Er moet dus echt wat aan gedaan worden.
Goudappel beschreef een vijftal mogelijke oplossingen, varianten van 3 opties: langer, langzamer of afsluiten voor doorgaand verkeer. Ondertussen was tijdens de collegeonderhandelingen op voorstel van de VVD afgesproken dat gedurende de huidige collegeperiode er géén straten afgesloten zouden worden.

Op aandringen van de wijkvereniging werd een inloopavond over het sluipverkeer in de wijk georganiseerd. Alle door Goudappel benoemde opties zijn daar gepresenteerd. Duidelijk is aangegeven welke van die oplossingen wel en welke niet in overeenstemming zijn met de politieke afspraak voor de komende paar jaar. Aan de opties was nog een categorie toegevoegd: zachte maatregelen: maatregelen die de automobilist moeten 'verleiden' niet door de wijk te rijden als hij er niets te zoeken heeft, en zich als gast te gedragen en niet als dwingeland.

Een duidelijk geluid
De inloopavond werd erg druk bezocht. Afgaande op het aantal ingeleverde stembiljetten waren er ten minste 70 mensen. Dat is veel als je de omvang van de wijk in beschouwing neemt. Wethouder Strijk was er om mee te discussiëren en vragen over het collegestandpunt te beantwoorden. Raadslid Dorien Verbree (VVD), die niet direct het meest populaire standpunt--de Langebrug moet gewoon open blijven voor sluipverkeer--huldigt, was er ook, evenals de raadsleden Gijs Holla (PvdA) en Peter Bootsma (D66). Ter plekke werd een al eerder geopperde aanvullende optie aangedragen: Draai de richting van het verkeer om; in plaats van Zuid naar Noord, van Noord naar Zuid. Dat kan veel verkeer schelen. Die optie past, net als de zachte maatregelen, binnen de afspraken rond het collegeakkoord.
Tijdens de inloopavond konden de aanwezigen hun voorkeur voor een oplossing kenbaar maken. Een eerste indicatie hadden we direct na afloop. Van de 69 ingediende reacties waren er 40 voor vergaande beperkingen, met inbegrip van het zogenoemde 'knippen', dat wil zeggen het onverrichter zake terugleiden van inkomend (snel)verkeer.

Hoe nu verder?
Het college van B&W houdt zich aan de afspraken die gemaakt zijn tijdens de onderhandelingen over het collegeakkoord. Dit betekent dat er maar twee alternatieven mogelijk zijn: de zachte maatregelen en het omkeren van de rijrichting. Onlangs is met de gemeente afgesproken dat de zogenoemde zachte maatregelen zullen worden voorbereid en tegelijkertijd onderzoek wordt gedaan naar de mate waarin het omkeren van de rijrichting het sluipverkeer zou kunnen beperken en wat de praktische consequenties zouden zijn. Dat onderzoek wordt eind januari, begin februari verwacht. Daarna vindt verdere besluitvorming plaats.
Intussen heeft de gemeenteraad de mobiliteitsnota aangenomen. Die belooft het verkeer meer om de historische binnenstad heen te laten rijden, zodra de Leidse Ring gereed is. Dat zal ook gevolgen hebben voor de omvang van het sluipverkeer door de Pieterswijk. Er blijft minder van over, maar gezien de getallen moet gemikt worden op helemaal geen sluipverkeer. Wij dringen er daarom bij alle politieke partijen op aan om voor de volgende raadsperiode de optie open te houden dat de Pieterswijk afgesloten wordt voor doorgaand (sluip)verkeer. Als blijkt dat de zachte maatregelen niet voldoende soelaas bieden, dan zullen de drastischer maatregelen genomen moeten worden. •

Ingezonden

LEIDS GESLEUTEL *door Carlo van Praag*

Onze binnenstad is een juweel, maar niets is zo mooi als een Oostenrijks balkonnetje. De gemeente heeft dat begrepen en de klassieke straatlantaarns omhangen met bloemenkransen.

Over straatverlichting gesproken: In onze steeg is niet zoveel te zien. Dat de straatlantaarns nu ook overdag branden zal weinig toeristen verleiden tot een bezoek, maar het is een dappere poging.

Na de herinrichting van de Breestraat, ooit een nuttige verkeersader, gaat de bus nu zo snel als de langzaamste fietser en de snelste fietser zo langzaam als de langzaamste bus. Dat is althans de bedoeling, maar gelukkig is er voor de fietsers ook nog het trottoir.

Amsterdam moet 2 miljoen inwoners krijgen en daartoe zijn een miljoen nieuwe woningen nodig. Dat kost natuurlijk ruimte. Als het proces is voltooid, zal Amsterdam grenzen aan Leiderdorp. Onze binnenstad is dan een buitenwijk van Amsterdam geworden. Daarom niet getreurd, hoor, want nergens zie je zoveel blije gezichten als in Amsterdam: zoveel blije gezichten dat je geen stap meer kunt verzetten.

Vroeger had ik bij woorden als 'bruisend' en 'spetterend' de associatie van waterpartijen en snelstromende beekjes, tegenwoordig denk ik aan alles verpletterend lawaai, bierblikken, kots, en vertrapte plastic bekertjes.

Er zijn van die data in het jaar waar ik echt naar uitzie. Eén daarvan is de vierde oktober.

Er wordt mij vaak gevraagd waarom ik in de binnenstad woon, als ik niet tegen lawaai kan. Ik woonde echter al in de binnenstad voordat deze voor het publiek werd geopend.

De Breestraat toen hij nog de Breestraat was, collectie Koert van der Velde

Projectontwikkeling

BOUWEN AAN DE STERREWACHT

door Inge Bochardt

Na een lange tijd van stilte is er inmiddels sprake van bouwactiviteit op het terrein van de voormalige Van der Klaauwtoren aan de Kaiserstraat. Op 27 maart jongstleden is de verkoop van appartementen en woningen van start gegaan. De verwachting was dat men voor de zomer met de voorbereidende activiteiten kon beginnen en dat aan het einde van het tweede kwartaal de bouw van de woningen en de parkeerkelder zouden volgen. Redelijk optimistisch gedacht en niet haalbaar gebleken. Inmiddels hebben de kopers bericht gekregen van de projectontwikkelaar dat naar verwachting de eerste paal wordt geslagen. NA half november. Dat zal wel aardig kloppen!

Voorbereidende activiteiten

In de zomer heeft archeologisch onderzoek plaatsgevonden, doel hiervan was om aanwezige archeologische resten te documenteren, zodat ze daarna konden worden verwijderd. De eventueel aanwezige archeologische resten worden ex-situ bewaard. Verder zijn er opnames gedaan van omliggende woningen en in openbaar gebied. Tijdens de bouwwerkzaamheden worden trillingsmeters geplaatst en hoogtemetingen uitgevoerd. Ook werd een tijdelijke toegang naar het Sterrewachtcomplex gemaakt vanaf de 5e Binnenvestgracht, in verband met de aanstaande bouwwerkzaamheden. De bouwplaats is inmiddels geheel afgezet met hekken. In plaats van de aangekondigde een à twee parkeerplekken die daarvoor zouden moeten wijken, blijken het er ruim tien te zijn. De gemeente blijkt dit veiliger te vinden.

De woningen aan de Sterrewachtlaan en de Sterrewacht zullen tijdens de bouw toegankelijk blijven voor bewoners, leveranciers en hulpdiensten.

De plaatsing van een noodbrug over de Witte Singel, foto Niek Bavelaar

Noodbrug

Medio november is een noodbrug over de Singel gelegd, vanaf de Witte Singel naar het bouwterrein. Hiermee wordt de monumentale Vreewijkbrug ontlast. Er zal ook nog bouwverkeer rijden door de Kaiserstraat maar minder dan als er geen brug was. Het aanleggen van de brug was een spectaculair gezicht. Het was een hele klus die in een paar dagen en avonden geklaard moest worden. Helaas was van te voren in de omgeving niet op tijd aangekondigd dat er werkzaamheden zouden worden verricht, dus zijn er twee boten gesneuveld als gevolg van verkeerde manoeuvres, en was er kortstondig hevige verkeershinder.

Verwijderen kelders

De twee overgebleven kelders onder de voormalige Van der Klaauwtoren moeten nog worden verwijderd en er moeten damwanden worden gedrukt. Pas daarna kan de nieuwbouw van de woningen en parkeerkelder plaatsvinden.

Opzichter

De opzichter van UBA Bouw in Hoorn is van plan tijdens de bouwactiviteiten vaak op de bouwplaats te zijn. Desgewenst kunnen omwonenden hem aanspreken. •

(Oud)bewoners vertellen

HERINNERINGEN AAN MIJN SCHOOLJAREN

door Frans Breedeveld

Kleuter- en lagere school

Mijn schooljaren begonnen bij de nonnen, de Blauwe Zusters op de fröbelschool hoek Levendaal | St. Jorissteeg. Nu staat daar een nieuw gebouw met seniorenwoningen, de Lambertushof. Die tijd was niet leuk, de zusters waren erg streng.

Met m'n zesde jaar ging ik voor het eerst naar de grote school, een statig pand op Rapenburg 48, met een hoog bordes ervoor. Grote lokalen met hoge plafonds en mooi stuukwerk. De hoofdonderwijzer was meneer Melief, een kleine man. In de 1e klas gaf juffrouw Debets ons les, een saaie tante. In de 2e klas meneer Van Dieren, een lange, magere man. Die noemden we de heipaal--bijna alle onderwijzers hadden een bijnaam. Zijn broer was nog magerder, die noemden we stopnaald. In de 3e klas kregen we les van de zeer rustige, aardige man, meneer Van Wijk. Hij keek op straat altijd omhoog: sterrenkijker dus. In de 4e klas ging ik van groep B naar groep A, de groep die doorstroomde naar de MULO onder leiding van meester Grimbergen, een gehandicapte man. In de 5e klas kregen we les van meester Van der Drift en in de 6e klas van meneer Winkelmolen, een stevige man met een grote bos krullen. Hij woonde op de Stadhouderslaan, en zodra hij thuis was trok hij zijn klompen aan en ging naar de Vliet, waar zijn volkstuintje was--nu is daar de 5 Meilaan. Aan de achterkant van de grote school, aan het Pieterskerkplein, was de gymzaal. Daar kregen we les van de heer Duindam. Alles bij elkaar hadden we een goede opleiding en een leuke tijd. Maar ook toen haalden we streken uit die niet door de beugel konden. Ik woonde in de Leuvenstraat en via de Stadhouderlaan kwamen we in de Hugo de Grootstraat, waar we de kousjes uit de straatlantaarns haalden. De volgende dag moest de lantaarnopsteker dat weer herstellen. Ook klommen we in de Kaiserstraat boven op de Manege, maar ja, zulke dingen horen bij deze leeftijd.

De ingang van de manege aan de Kaiserstraat jaren '50, collectie Koert van der Velde

MULO

In 1942 ging ik naar de MULO op het Vrouwenkerkhof. Je had in die tijd grote klassen met veel leerlingen, ze kwamen overal vandaan: uit Zoeterwoude, Hoogmade, en zelfs Roelofarendsveen. De hoofdonderwijzer was de heer Schoenmakers. In de eerste klas gaf de heer Laagland les, een stille, rustige man. In de 2e klas de heer Diepstraten, en tussendoor voor talen andere leerkrachten. Meneer Tummers gaf Duitse les, Van den Berg Frans, Van Heel Engels. Ik was erg goed in talen en heb daar in mijn hele leven veel plezier van gehad. Aan het einde van een schooljaar werd door een leerkracht altijd een interessant verhaal voorgelezen. Wij hadden meneer Van den Berg met Griekse mythologie. Hij ging er zo in op, vertelde over Hercules die de Augiasstal moest schoonmaken, dat hij een apparaatje dat hij in zijn hand had pardoes de klas in smeet. Gelukkig geen ongelukken.

In het jaar 1944 werden alle scholen in opdracht van de Wehrmacht gesloten. Het werd een heel strenge winter en het vroor zo hard dat we over het ijs het Gangetje onderdoor konden. Toen de scholen gesloten waren ging ik helpen bij de firma Moselman op de groenteveiling. Een platte schuit werd volgeladen met groenten en die brachten we dan naar de centrale keuken op de Langegracht. De schuit moest geboomd worden want hij had geen motor. De route was Vliet – Rapenburg – Nieuwe Rijn – Mare – Langegracht. De vaarwegen waren toen nog niet gedempt. We losten recht tegenover het huidige politiebureau op de Langegracht. Het varen duurde de hele dag. Na de bevrijding zijn de scholen weer begonnen, en heb ik de school afgemaakt. Rapenburg 48 is al lang geen school meer, en de MULO aan het Vrouwenkerkhof is gesloopt. •

DRUKKERIJ • ZETTERIJ • REPROSERVICE
Van Der Linden
OFFSET • LICHTDRUK • FOTOKOPIE • LEIDEN SINDS 1901
Al meer dan 100 jaar het adres voor uw reprowerk

• Visitekaartjes • Briefpapier • Enveloppen •
• Geboortekaartjes • Trouwkaarten •
• Kopieën • Printen • Bouwtekeningen • Posters •

Vliet 4a-6 - 2311 RE Leiden
www.drukkerijvanderlinden.nl
Tel. 071-5120815
info@drukkerijvanderlinden.nl

EE

EEtiquetterie

Hoe hoort het eigenlijk?

Erick van Zuylen kan het u vertellen.

Hoe eet je, hoe ga je met elkaar om, van de ene gang naar de zesde gang is als een reis om de wereld, je moet voorbereid zijn en weten waar je naartoe gaat.

Over welke onderwerpen praat ik, welke kleding trek ik aan, welke kleur past het best bij welke gelegenheid.

Kortom, wat is gepast, wat wordt gewaardeerd en waar sla je gegarandeerd de plank mee mis.

Erick van Zuylen kan je er écht van alles over vertellen, er is geen gelegenheid waar hij niet bij aanwezig is geweest.

Gepokt en gemazeld door dé wetten van de vloer is hij de gastheer pur sang; De paus, de president, de minister, de secretaris en andere hoogwaardigheidsbekleders mocht hij mede verwelkomen tijdens hun bezoeken, banketten of andere bijzondere gelegenheden in Nederland.

Eenmaal in gesprek met Erick kom je meer te weten over de ware achtergronden van de etiquette en vult hij deze aan met anekdotes gebaseerd op zijn eigen ervaringen. Eten en drinken horen daar zeker bij.

Erick komt bij u koken, bedienen en vertelt uw Gasten hoe het hoort!

Jan van Houtkade 31
2311 PD Leiden
071 -5124488 / 06.37382887
vzha@live.nl

Berichten

Berichten

Clariet Boeye (CB), Inge Bochardt (IB), Adri Klaassen (AK), Jan Pieters (JP), Ludo van Oyen (LvO), Ank Poland (AP), Carla van der Poel (CvdP), Marjolijn Pouw (MP) Giny Schoemaker(GS)

PIETERSWIJK

Breestraat | Begin 2015 kwamen de gemeente en busmaatschappijen in de Breestraat een maximum snelheid van 15 km overeen. De buschauffeurs komen die afspraak niet na, ze rijden harder en halen zelfs fietsers in die meer dan 20 km rijden en dat ook nog eens over de verkeerde rijbaan. Levensgevaarlijk. De wijkvereniging heeft de gemeente verzocht om ervoor te zorgen dat de afspraak nageleefd wordt. (JP)

Catharinasteeg | De doorbraak tussen Breestraat en Aalmarkt is gebeurd. Onder de monumenten in de steeg komen nieuwe paalfunderingen, omdat de oude niet meer goed waren. Bij de aanleg is gezocht naar archeologische resten, maar iets bijzonders is er niet gevonden. Wel werden in een geheime bergplaats van Aalmarkt 15 verzetskranten uit de 2e wereldoorlog aangetroffen. Ze zijn overhandigd aan de vroegere bewoonster van het pand. Het werk liep vertraging op doordat Aalmarkt 15 ging verzakken. Intussen is de aanleg van de nieuwe funderingen hervat. (MP)

Gerecht Koffiehuisje | Afgelopen zomer kregen buurtbewoners rond Het Gerecht een brief met informatie over het volgende: in 2013 had een aantal omwonenden een zienswijze ingediend tegen het verstrekken van een vergunning aan het koffiehuisje om alcohol te mogen schenken. Het ging de ondertekenaars er vooral om dat ze bang waren dat het koffiehuisje zou veranderen in een café, met langere openingstijden. In goed overleg met een aantal buurtbewoners heeft Pjer Strolenberg, de exploitant van het koffiehuisje, opnieuw een vergunningaanvraag ingediend maar nu met openingsuren als voorwaarde. Het zijn dezelfde openingsuren als de huidige, namelijk van maandag tot en met vrijdag van 09.30 tot 21.30 uur, en op zaterdag van 10.00 tot 19.00 uur. Verder is

bepaald dat het koffiehuisje maximaal 6 keer per jaar open mag zijn tot 00.00 uur. Ook de gemeente heeft meegewerkt aan de verlening van de vergunning onder deze voorwaarden. Een voorbeeld van goede samenwerking tussen drie verschillende partijen: bewoners, horeca-eigenaar en gemeente. (CB)

Ketelboetersteeg | We weten natuurlijk allemaal dat in de wijk veel fietsen worden geparkeerd. Het is soms erg druk, vooral op de zaterdag. De fiets is een steeds belangrijker vervoermiddel in de stad nu de auto er geweerd wordt en dat is mooi, maar het heeft ook een keerzijde: je kunt door de vele geparkeerde fietsen de stegen bijna niet meer gebruiken als verbindingsroute. De Ketelboetersteeg wordt bijvoorbeeld steeds meer een fietsenstalling. Fietsers en voetgangers zitten elkaar dwars en lopen vast. Hoe wordt dat opgelost? (AP)

Fietsen in de Ketelboetersteeg, foto Ank Poland

Langebrug sluipverkeer | Op aandringen van de wijkvereniging is onlangs een inloopavond gehouden over het sluipverkeer door onze wijk, vooral de Langebrug. De aanwezigen konden hun voorkeur voor een oplossing kenbaar maken en kozen in meerderheid voor een zogeheten knip, waarbij binnengekomen verkeer wordt teruggeleid. Omkering van de rijrichting is ook als oplossing aangedragen. De gemeente gaat de mogelijkheden onderzoeken. Lees meer in deze krant. (AK & JP)

Rapenburg 48 | Eind september werd bekend dat de juridische procedures tussen de gemeente en Hillgate Properties stop zijn gezet en dat de zaak is afgehandeld met een schikking: de gemeente heeft Hillgate Properties 175.000 betaald. Rapenburg 48 is nu weer in bezit van de gemeente. Deze keer heeft de gemeente besloten om er geen hotel, maar appartementen van te maken. Daarvoor moet wel het bestemmingsplan weer aangepast worden. Alleen aan de kant van het Pieterskerkplein blijft een horecabestemming van kracht: daar zou een Grand café gerealiseerd kunnen worden. Ook heeft de gemeente bepaald dat het gebouw niet groter mag worden. Nu is het alleen nog zaak een koper te vinden. (CB)

Scheepmakersteeg | Bij het ter perse gaan van deze Hart van de Stadkrant kwam het bericht binnen dat de Scheepmakerssteeg eind november opnieuw bestraat wordt. Bewoners vreesden dat het mooie, oude patroon van de puntkeien daarbij teloor zou gaan en namen contact op met de gemeente. Deze arraggeerde een gesprek met de aannemer en de bewoners, wat in goede verstandhouding verliep. Volledig vertrouwen dat het goed zou komen ontbrak bij de bewoners, omdat de aannemer die het werk uitvoert, elders in de stad het patroon niet goed heeft overgenomen. Afgesproken is dat hij een proefstuk legt. De afloop kunt u tezijnertijd op de website nalezen en in de digitale Nieuwsbrief. (MP)

ACADEMIEWIJK

Doelenterrein | Bewoners van De Doelen kregen onlangs van de universiteit bericht dat deze het terrein tot nieuwe campus voor Geesteswetenschappen wil ombouwen. De plannen passen in het gemeentelijke beleid, universiteit en gemeente hebben gezamenlijk het raadsvoorstel voorbereid waarin groen licht gevraagd wordt. Over alternatieven wilde de universiteit in een voorlichtingsbijeenkomst niet praten: bewoners moesten maar verkassen. De bewoners waren terecht woedend over de plannen en de toon. Ze kondigden aan zich er niet bij neer te zullen leggen. Zie verderop in deze krant. (GS & MP)

Kaiserstraat | Bij de herinrichting van de Kaiserstraat sneuvelden de oude iepen die er stonden. Timmervrouw Frieda van der Poel gaat van het hout straatbanken maken. In de volgende kramt leest u daar meer over. (CvdP)

Sterrewachtlaan | Na lange stilte is men met de voorbereiding van de appartementen begonnen op het terrein van de voormalige Van der Klaauwtoren aan de Kaiserstraat. De eerste paal wordt binnenkort geslagen. Er is een noodbrug aangelegd over de Witte Singel, de overgebleven kelders worden verwijderd. Zie het stukje verderop in deze krant. (IB)

Noordeinde | Het Noordeinde, met zijn restaurants, smalle stoepen en vaak stilstaande autoverkeer is een belangrijke toegangsweg tot de binnenstad, maar hij is donker en slecht onderhouden. De herinrichting gebeurt evenwel pas op zijn vroegst na 2019, als allerlei andere verkeersmaatregelen in de binnenstad zijn doorgevoerd en de Rijnzichtbrug tussen de Morsweg en Haagweg voor gemotoriseerd verkeer is afgesloten. Het onoverzichtelijke kruispunt bij de Breestraat en het Kort Rapenburg wordt eerder aangepakt. (MP)

LEVENDAAL WEST

Garenmarkt | Het Garenmarktgat wordt bebouwd. De bouwer springt nogal onzorgvuldig om met de oude lindebomen op de markt. Boomspiegels werden onder een lading stenen bedolven, boomwortels sneuvelden bij de plaatsing van de bouwkeet, de keet werd slordig en ongeautoriseerd op de riolering aangesloten, een hijskraan rukte grote takken van de bomen af.
Buurtbewoners maakten bezwaar bij de bouwer, maar vingen bot. De gemeente werd erbij gehaald, wat in verbetering resulteerde. De stenen zijn weggehaald, de bomen zijn door de gemeente teruggesnoeid zodat de hijskraan er langs kan. Nu maar hopen dat zich geen nieuwe incidenten voordoen. (MP)

Jan van Houtkade Kastanjekap | Eind augustus liet de gemeente de dode kastanje op de hoek van de Jan van Houtkade en Koepoortsbrug omhalen, en beloofde dit jaar nog een nieuwe boom te planten. Ook werd onderzoek naar de gezondheid van de andere kastanjes aangekondigd--de zomerstorm had daar grote takken van afgerukt, een kastanje was omgewaaid. Zou er belangrijk nieuws zijn, dan zou dat aan de bewoners bekend gemaakt worden. Wij hebben niets gehoord. Goed nieuws?
De gemeente Leiden doet overigens mee aan een onderzoek naar de effectiviteit van een nieuwe behandeling van de kastanjebloedingsziekte. Het onderzoek wordt met de universiteit van Wageningen en BTL Bomendienst uitgevoerd. (MP)

Jan van Houtkade Vrachtverkeer | De bouwactiviteiten in de wijk (Garenmarkt, Langebrug, Sterrenwacht) hebben grote toename van zwaar vrachtverkeer vooral over de Jan van Houtkade, Singels en Doezastraat tot gevolg. De Jan van Houtkade lijkt ook steeds meer een sluiproute te worden voor verkeer dat de stad niet via de Churchillaan uit kan en via de Singels de Haagweg neemt. Hopelijk geven de verkeersbeperkende maatregelen in de toekomst soelaas. (MP)

Verkeerssituatie Kort Levendaal | Door de herinrichting van de Korevaarstraat ontstaat vooral op marktdagen een gevaarlijke verkeerssituatie. Vrachtauto's parkeren aan twee kanten, waardoor de weg zo smal wordt dat je er niet neer door kan. Auto's, fietsers en scooters nemen dan maar de stoep, waardoor het voor voetgangers levensgevaarlijk wordt. De gemeente is gevraagd er wat aan te doen, maar de reactie was afhoudend. De wijkvereniging zal zich met de bewonersmet beraden op verdere stappen. (JP)

Gevaarlijke verkeerstoestand op het Kort Levendaal, foto Fred van der Loo

BESTUUR

Buurtkaderoverleg oktober | De politie kondigde aan dat er 'gedragsaanwijzingen' worden opgesteld voor het optreden bij overlast door bewoners, of het eventuele gebruik van een 'last-onder-dwangsom'. De bedoeling van deze maatregelen is om huisuitzettingen zo veel mogelijk te voorkomen. Wijkagenten hebben sinds kort nieuwe telefoons en dienstwapens, ook de digitale werkomgeving is verbeterd. Verder heeft de gemeente op haar site een 'portal' veiligheid ingesteld: http://gemeente.leiden.nl/over-de-stad/veiligheid-in-leiden/
Wat onze wijk aangaat zijn onder meer de te hard rijdende bussen in Breestraat en Korevaarstraat aan de orde gesteld en de overlast van 'verkamering'. Het punt van de bussen wordt met de wethouder besproken, verkamering komt op de agenda van het volgende overleg met de burgemeester. Het volgende buurtkaderoverleg is in april. Punten graag doorgeven via info@pieterswijk.nl of postbus11016,2301 EA Leiden. (LvO)

Bomenverordening | Opname in het bomen register met het etiket monumentaal beschermt bomen niet altijd tegen kap. Bij bouwprojecten of wegaanleg worden bomen vanwege 'zwaarwegend belang' soms toch gekapt. Gemeenten bepalen in hun APV (Algemene Plaatselijke Verordening) welke bomen beschermd zijn, maar bomen op particulier terrein mogen sinds 2012 zo maar worden gerooid. In Leiden komen daar in de nieuwe bomenverordening de bomen bij die op een perceel staan, kleiner dan 400 m². Een onnodig complex voorstel dat volgens de Bomenbond eenvoudiger kan. "Bepaal dat bomen met een dikkere stam dan 20 cm, op 1 meter 30 van de grond (borsthoogte) uitsluitend met een vergunning mogen worden omgezaagd", zegt de bond. Wat doet de gemeente? (MP)

Singelpark | Half oktober hield de gemeente een inloopavond over het Singelpark. De route door onze wijk is Jan van Houtkade, Boisotkade, Kaiserstraat, Zegersteeg, 5e Binnenvestgracht, Nonnensteeg, Rapenburg, Doelensteeg, Doelencomplex en dan weer terug naar de Singel bij het Rembrandtpark. Markering en beplanting kwamen aan bod, en uiteraard de planning. Zie verder in deze krant. (MP)

Herstructurering centrumroute | De centrumroute loopt van de Lammenschans via de Jan van Houtbrug, Sint Jorissteeg, Hooigracht en Langegracht naar het station. Het is een belangrijke doorgaande route. Begin oktober presenteerde de gemeente de plannen om deze mooier, groener en aantrekkelijker te maken voor fietsers en voetgangers, maar doorgaand verkeer te weren. Bestemmingsverkeer en openbaar vervoer mogen er nog wel over. Het klonk menigeen als muziek in de oren, en de plannen mogen er wezen. Wel moet er nog eens goed gekeken worden naar de groene buffer die bewoners van de Geregracht nu nog hebben tussen hun huizen en de weg. Die mag niet verdwijnen, anders zou het daar onleefbaar worden.
Met de Fietsersbond (ENFB) zijn nog gesprekken gaande over de veiligheid voor fietsers. Volgens de bond is die in het plan niet optimaal. Voor de Jan van Houtkade is er ook weer hoop. Die gaat binnen de milieuzone vallen. De maximum snelheid wordt 30 km, ook voor motoren en brommers en er mogen geen grote vrachtwagens meer op. Gevraagd naar controle zei men optimistisch: daar hebben we Handhaving voor. In december neemt de gemeenteraad het definitieve besluit over de uitvoering, het kaderbesluit is al eerder genomen. De voorstellen zijn besproken in de raadscommissie Bereikbaarheid. Daar bleek grote steun voor de nieuwe centrumroute. (JP & MP)

Verkamering | Steeds meer eengezinswoningen in onze wijken worden opgesplitst in appartementen of kamers. Dit laatste blijft een punt van zorg voor de wijkvereniging. We hebben vooral bedenkingen tegen verkamering. Dan gaat het om woonruimten zonder eigen badkamer en keuken, die voor huiseigenaren een veel hogere huuropbrengst kan opleveren maar buurtbewoners doorgaans overlast bezorgt. De bevolkingssamenstelling verandert erdoor, wat gevolgen heeft voor het woonklimaat. Denk aan nog meer fietsen in de straat, vaker afval op de stoep, minder sociale samenhang door telkens andere buren en het gevaar voor de economische vitaliteit van de binnenstad. Die kan achteruitgaan door de vaak geringere koopkracht van kamerbewoners.
De PvdA in Leiden onderkent al geruime tijd de problemen en heeft onlangs een meldpunt verkamering geopend: woonoverlastleiden@gmail.com. Hier kan men klachten melden. De melders worden ook regelmatig op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. De PvdA wil onder andere regels voor het aantal m² per kamer, voldoende inpandige fietsenstallingen (dat hebben de wijkverenigingen van het stadsdeel midden, waaronder de PAL, zelf ook als eens voorgesteld) serieuze handhaving bij illegale verkamering en de daarmee gepaard gaande overlast, en een quotum per straat. Een kleine stap is al gemaakt. Zie: https://leiden.pvda.nl/2015/10/09/aanpak-verkamering-eerste-succes-is-binnen/
De wijkvereniging Transvaal heeft onlangs een inventarisatie gemaakt van verkamering in Transvaal, Zie hiervoor: http://sleutelstad.nl/2015/10/26/wijkvereniging-transvaal-luidt-alarmbel-over-verkamering Hulde! Dat verdient navolging. Andere interessante links zijn: http://www.platformwoonoverlast.nl en http://www.platform31.nl/wijkengids/10-wijkveiligheid/10-6-De-aanpak-van-woonoverlast en zoals gezegd: woonoverlastleiden@gmail.com .
De gemeente heeft intussen aangekondigd dat het punt woonoverlast in januari op de gemeenteraadsagenda komt. Klachten kunnen worden gemeld bij de algemene klachtenlijn. (AK & JP) •

look
OPTIEK
OOGMETING LENZEN BRILLEN

Breestraat 133
2311 CM Leiden
T. 071 512 22 13

www.lookoptiek.nl

Aan dit nummer werkten mee

Artikelen en gesprekken| Jacques van Alphen, Frans Breedeveld, Geert Bik, Inge Bochardt, Clariet Boeye, Charlotte Boschma, Alice Clijncke, Leendert Couprie, Marit Geluk, Tommy Hopstaken, Barend Kraal, Eva Mathijssen, Jan Pieters, Carla van der Poel, Pim Perquin en Riet Perquin-Slierings, Marjolijn Pouw, Carlo van Praag, Monique Roscher, PS | theater, Jelle Verheijen, Laurens en Hermie Verspaandonk, Peter van Zonneveld

Berichten | Clariet Boeye (CB), Inge Bochardt (IB), Adri Klaassen, Jan Pieters (JP), Carla van der Poel (CvdP), Ank Poland (AP), Marjolijn Pouw (MP) Giny Schoemaker(GS)

Foto's en illustraties | Jacques van Alphen, Niek Bavelaar, ELO, Sarah Hart, Internet, Fred van der Loo, Lokhorstkerk, Familie Perquin, Carla van der Poel, Ank Poland, PS | theater, collectie Koert van der Velde, Peter van Zonneveld

Sponsoren
M.L.C. de Geus
Drukkerij van der Linden

Adres en gegevens
Vereniging voor Pieters- en Academiewijk en Levendaal-West (PAL), Postbus 11016, 2301 EA Leiden, info@pieterswijk.nl, Kamer van Koophandel Rijnland: 40445179

WWW.PIETERSWIJK.NL

Kopij voor de volgende krant graag inleveren voor **17 maart 2016** bij info@pieterswijk.nl of postbus 11016, 2301 EA Leiden, onder vermelding van kopij *Hart van de Stadskrant.*

Wijk
De Pieters- & Academiewijk en Levendaal West vormen het zuidwestelijke deel van de Leidse binnenstad. De grens loopt door het water van de Botermarkt, Vismarkt, Aalmarkt, Boommarkt, Galgewater, Witte Singel, Jan van Houtkade, en over de Korevaarstraat en het Gangetje.

BELANGRIJK TELEFOONNUMMER

Alle onderstaande diensten van gemeente Leiden zijn te bereiken op een centraal telefoonnummer. Zie ook **www.leiden.nl/14071**
Evenementenklachtenlijn
Graffitimeldlijn
Buurtbemiddeling
Horeca klachtenlijn
Milieuklachtenlijn (kantooruren)
Milieuklachtenlijn (buiten kantooruren)
Politie
Servicepunten: Bedrijven, Bouwen en wonen, Burgerzaken en belastingen, Inburgering, Parkeren, Woonomgeving, Zorg

14 071

Vereniging
De Vereniging voor Pieters- & Academie tracht de leefbaarheid van de wijk en het welzijn van de bewoners te vergroten. Het bestuur bestaat uit bewoners die maximaal 6 jaar door de leden worden gekozen. Het bestuur verantwoordt zich jaarlijks in de ledenvergadering van april en bespreekt de gang van zaken. Bewoners kunnen lid worden, anderen kunnen de vereniging steunen als donateur.

Erelid
J.J.M. Gerritsen

Bestuur
- **Jan Pieters**, voorzitter
- **Frank van der Wal**, penningmeester
- **Ludo van Oyen**, secretaris
- **Jaap Brüsewitz**, bestuurslid
- **Aart Martin de Jong**, bestuurslid
- **Adri Klaassen**, bestuurslid

Hart van de Stadkrant
De Hart van de Stadkrant is een uitgave van de wijkvereniging. De krant verschijnt drie tot vier maal per jaar in een oplage van 2700 en wordt huis aan huis bezorgd. De krant wordt ook verspreid onder bestuur en gemeenteraad, ambtenaren, verenigingen, instellingen, relaties en donateurs. Kopij naar de redactie sturen via **info@pieterswijk.nl** of postbus11061, 2301 EA Leiden.

Redactie
Marjolijn Pouw (eind)redactie, Clariet Boeye, Charlotte Boschma, Carla van der Poel

Website
Hans Tebra

Opmaak www.lokaal7a.nl
Druk www.drukkerijvanderlinden.nl, Vliet 4a-6 Leiden

Dit blad wordt met veel liefde door een team van vrijwilligers gemaakt, voor u. Het is één van de activiteiten van de Wijkvereniging **P**ieters- & **A**cademiewijk en **L**evendaal-West.

LID WORDEN OF SPONSOREN?

Dat gaat heel gemakkelijk.
Door €6,- per éénpersoonshuishouden of €7,50 voor een huishouden van meer personen over te maken op IBAN bankrekening NL47INGB0003664416 van de wijkvereniging PAL, o.v.v. lidmaatschap [of donateur]. **Hogere bedragen zijn uiteraard van harte welkom!**

Bovendien vragen wij nieuwe leden een mail te sturen naar **info@pieterswijk.nl** met uw naam en adres.

Zeer bedankt!